

Museo uudistuu 2
Tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikkö 3
Kokoelmayksikkö 5
Näyttely-yksikkö 7
Asiakaspalveluyksikkö 9
Paikallismuseotyö 11
Aluetaidemuseotyö 16
Arkeologia 18
Rakennuskulttuuri 24
Kokoelmatyö 30
Näyttelyt 43
    Historiallinen museo 44
    Taidemuseo 50
    Julistemuseo 58
    Radio- ja tv-museo Mastola 59
    Hiihtomuseo 63
Asiakaspalvelu 66
Henkilökunta 71
Talous 72
Liikunta- ja kulttuurilautakunta 73
Lahjoittajat 74

*toimitus Päivi Siikaniemi / Lahden museot
taitto Osmo Penna / Studio Penna*

LAHDEN MUSEOT VUOSIKATSAUS 2017

100 askelta Lahdessa lähti liikkeelle rautatieasemalta. Kuva Tiina Rekola.

MUSEO UUDISTUU

Vuoden 2016 lopulla Lahti City ry toi keskusteluun ehdotuksen taide-museon sijoittamisesta kaupungin ydinkeskustassa olevaan Osuus-kauppa Hämeenmaan omistamaan kauppakeskukseen. Idea oli tutkimisen arvoinen, olihan tarjolla näyttelytilaa 4000 m².

Ehdotus johti avoimeen tarjouskilpailuun vuoden 2017 alussa. Muutkin esiin tulleet tilojen tarjoajat saivat tehdä tarjouksensa kevään aikana. Julkinen keskustelu taidemuseon mahdollisista uusista tiloista oli virinnyt hyvin aktiiviseksi talven ja kevään aikana ja keskustelu jatkui edelleen kesällä ja syksyllä.

Tarjouskilpailun tulos oli se, että alkuperäinen ehdotus ei edennyt loppusuoralle vaan ohi ajoi Malskin kiinteistön yhteyteen ideoitu uudisrakennus. Sen vahvuudet olivat hinta ja uudistilojen 80 % määrä. Vuokratilaratkaisu miellytti kaupungin päättäjiä.

Vuoden kestänyt runsas julkinen keskustelu oli tehnyt tehtävänsä: Lahden päättäjät tekivät varsin selkeän päätöksen uudistaa Lahden taidemuseon toimitiloja. Samalla päättäjät tarkensivat museon ohjausta - nykyaikainen ja vetovoimainen museotoiminta oli tavoitetila. Keskusteluissa todettiin, että Lahti tarvitsee jatkossa museon toimintoja kaupungin vetovoiman parantamiseksi.

Uuteen suuntautuessaan Lahden museot ottavat strategiseksi tavoitteeksi asiakaskokemuksen parantamisen. Sitä mitataan kävijämäärällä ja laadullisilla mittareilla. Lahden museot tavoittelevat 100 000 asiakkaan kokonaiskävijämäärän ylittämistä ensimmäisenä vuonna, jona niin uusi taidemuseo kuin kolme muuta museota ovat yhtäjaksoisesti vuoden verran avoinna.

Lahden museoissa on meneillään vahva uudistuminen ja se jatkuu tuoden lisää näkyviä tuloksia aivan lähitulevaisuudessa.

*Timo Simanainen
Lahden museoiden museonjohtaja*

Tutkija Eetu Sorvali dokumentoi lapinrauniota Sysmän Rapasaassa. Kuva Piritta Häkälä.

Lahden kaupunginmuseon Tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikön perustehtävinä on museon sisäisen työnjaon mukaan vastata 1) maakuntamuseotyöstä, 2) aluetaidemuseotyöstä, 3) arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön sekä kulttuurimaiseman suojelusta ja tutkimuksesta, 4) muusta museon tutkimustyöstä, 5) museon julkaisuista ja 6) luennoista.

Vuonna 2017 yksikön päällikkönä toimi Hannu Takala. Yksikköön kuuluivat lisäksi rakennustutkijat Riitta Niskanen ja Päivi Siikaniemi, maakuntamuseotutkija Anna-Riikka Vaden 1.2. alkaen, valokuvaaja Tiina Rekola sekä Itä-Hämeen museon hoitaja Vesa Järvinen Hartolasta. Määräaikaisina tutkijoina arkeologiaan liittyvissä työtehtävissä työskentelivät Eetu Sorvali 22.2.–31.12, Piritta Häkälä 1.4.–31.12. ja Sinikka Kärkkäinen 1.6.–4.9. Kesätyöntekijöinä muinaisjäännösten hoitotöissä työskenteli kuukauden ajan kaksi henkeä ja paikallismuseotyössä museoharjoittelijoina oli kuukauden jaksoissa neljä henkeä.

Museon tehtäväksi on annettu Nastolan historian osan IV kirjoittaminen. Tutkimushankkeessa työskentelivät vuonna 2017 määräaikaisissa työsuhteissa Piritta Häkälä 1.–31.3., Marja Huovila 1.6.–31.12., Ville Eerola 1.3.–31.5. ja 16.10.–31.12., Susanna Korhonen 1.7.–15.10. sekä

Sini Ojala 16.10.–31.12. Lisäksi museo toteutti Suoja-säätiöltä saadun 5000 euron apurahan turvin arkkitehti Juha Lankisen kuolinpesän lahjoituskokoelman inventoinnin. Työn teki Päivi Repo 10.7.–9.9. Inventaarin jälkeen aineisto siirtyi Etelä-Karjalan museon kokoelmiin.

Tutkimusyksikkö kokoontui vuoden aikana yhteensä seitsemän kertaa. Yksikkö teki 19.6. retken Kärkölään, jossa tutustuttiin kotiseutumuseoon, Huovilan puistoon sekä radanrakentajien hautausmaahan. Yksikön kokousten lisäksi toimintaa koordinoitiin maakunnallista työtä tekevien keskinäisissä työneuvotteluissa sekä koko museon henkilökunnalle suunnatuissa tutkimustyötä käsittelevissä palaverissa.

Tutkimusyksikkö julkaisi vuoden 2017 aikana kaksi kirjaa. Riitta Niskanen toimitti 14 kirjoittajan artikkeleista koostuvan ”100 askelta Lahdessa - Lahtelaista elämänmenoa itsenäisessä Suomessa” sekä Päivi Taipale kirjoitti ”Kaneli ja kardemumma. Lefrenin leipuriperheen elämää Lahdessa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa”. Molemmat kirjat liittyivät Historiallisen museon näyttelyihin. Lisäksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisi Hannu Takalan tutkimuksen ”Puna-armeijan sotasaalis. Karjalaisen kulttuuriomaisuuden ryöstö 1939 – 1941”.

Maija-Riitta Kallio, Markku Tonttila, Pirkko Hartman ja Timo Simanainen valmistelivat kuvanveistäjä Mauno Hartmanin (1930-2017) muistonäyttelyä Pro Puun tiloihin. Kuva Tiina Rekola.

KOKOELMAYKSIKKÖ

Kokoelmayksikkö vastaa museon kokoelmatyöstä. Yksikkö hallinnoi Hiihtomuseon, Julistemuseon, kuva-arkiston, Historiallisen museon, Radio- ja tv-museon sekä Taidemuseon kokoelmia.

Kokoelmatyö nivoutuu kiinteästi museon tutkimus-, näyttely-, kulttuuriympäristö-, aluetaidemuseo- ja maakuntamuseo- sekä asiakaspalvelutyöhön. Museon omien näyttelyiden valmisteluun ja rakentamiseen osallistuivat erityisesti museomestarit ja konservaatit, mutta myös näyttelytyöryhmiin kuuluneet tutkijat, museoapulainen, kuva-arkiston hoitaja ja kuvankäsittelijä. Näyttelyt työllistivät poikkeuksellisen paljon radio- ja tv- alan kokoelmista ja talviurheilukokoelmista vastaavia tutkijoita Helena Peippoa ja Suvi Kuismaa, jotka valmistelivat kertomusvuonna avautuneita perusnäyttelyitä. Kuva-arkistosta toimitettiin kuvia myös museon julkaisuihin, markkinointiin ja tutkimushankkeisiin. Lisäksi yksikön tutkijat vastasivat asiakaskyselyihin omalta erikoisalueeltaan.

Kokoelmayksikön vuoden merkkitapaus oli laajojen, *Olavi Lanun* ja *Mauno Hartmanin* tuotantoa sisältävien taidelahjoitusten saaminen kokoelmaan.

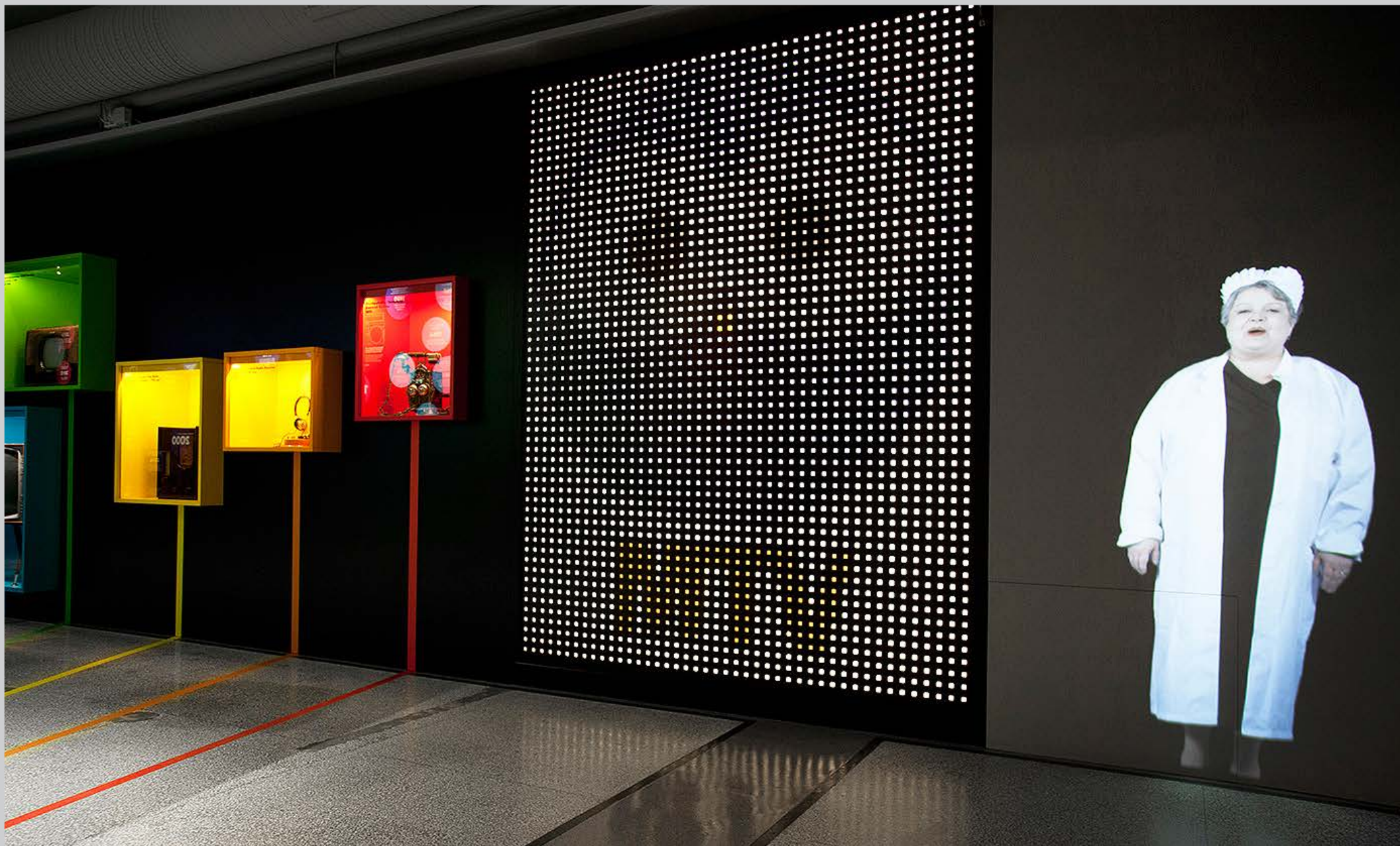
Lahtelainen kuvanveistäjä, professori Olavi Lanu (1925–2015) oli merkittävä taiteen uudistaja ja kansainvälisesti tunnettu ympäristötaiteilija. Hänen tuotannostaan lahjoitettiin museolle yli 100 teoksen kokonaisuus, joka käsittää maalauksia, piirustuksia, grafiikkaa, reliefejä ja veistoksia 1950-luvun alusta 1990-luvun loppupuolelle. Kolme veistosta sijoitettiin Pikku-Vesijärven puistoon, yksi muiden veistosten joukkoon ns. Lanupuistoon Kariniemenmäelle; kolme lasikuituteosta sekä kolmen pienemmän betoniteoksen ryhmä pystytettiin Radiomäelle, aidatulle museoalueelle. Muut teokset siirrettiin museon kokoelmatiloihin odottamaan soveltuvia esittelypaikkoja.

Toinen suurlahjoitus oli heinäkuussa edesmenneen kuvanveistäjä, professori Mauno Hartmanin (1930–2017) laaja kokoelma. Hollolassa asunut Mauno Hartman teki mittavan, kansainvälisen uran puuveistäjänä. Testamenttilahjoitukseen kuuluu taiteilijan suurikokoisia hirsiveistoksia 1970-luvulta alkaen. Näiden lisäksi Hartman teki pienimuotoisempia teoksia, joiden materiaali on usein löytynyt suoraan luonnosta. Testamenttilahjoitukseen kuuluu runsaasti myös maalauksia, kollaaseja, piirustuksia, grafiikkaa ja erilaisin sekatekniikoin toteutettuja teoksia. Myös säveltäjä Joonas Kokkosen *Viimeiset kiusaukset* -oopperan la- vastusveistokset kuuluvat lahjoitettuun kokoelmaan.

Lahden museot aloitti kokoelmiensa julkaisemisen yleisöpalvelu Finna (www.finna.fi). Julkaiseminen aloitettiin 4500 esineen erällä, jossa oli mukana myös Päijät-Hämeessä toimivien Melontamuseon ja Heinolan kaupunginmuseon kokoelmia. Kesän aikana Lahden Muotoiluinstituutin opiskelijat Helena Taylor ja Severi Rahikainen digitoivat ja siirsivät 571 Asko-kokoelman huonekalupiirustusta Finna-selaimeen. Kaiken kaikkiaan Finnaan siirrettiin kertomusvuonna 6351 nimikettä erityyppistä aineistoa. Näistä 1543 siirrettiin asikkalalaisen Danielson-Kalmari -museon, lahtelaisen Melontamuseon ja Heinolan kaupunginmuseon kokoelmista. Julkaiseminen on jatkuva rutiini, joten yleisölle avoimet kokoelmat kasvavat koko ajan.

Museon kokoelmaohjelmassa julkaistiin museon nettisivuilla kertomusvuonna kokoelmahistoriat. (<http://www.lahdenmuseot.fi/museot/fi/lahden-museoiden-kokoelmat/>). Kokoelmien karttumista on esitelty tarkemmin Kokoelmatyö-otsakkeen alla.

Mastolan uudistunutta perusnäyttelyä. Kuva Tiina Rekola.

NÄYTTELY-YKSIKKÖ

Lahden museoiden näyttelyvuosi avautui Hiihtomuseon avajaisissa loppiaisenä 2017. Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlallisuuksiin liittyviä näyttelyitä järjestettiin kolmessa museossa: Hiihtomuseossa esiteltiin uusi mediaseinä *Salpausselkä elää* -nimisellä teoksella sekä näyttelyllä *Lahti kansainvälinen hiihtokaupunki*, Historiallisella museolla avautui *100 askelta Lahdessa* ja Taidemuseossa *Yhteisiä hetkiä*.

Vuosi 2017 oli kahden ison näyttelyuudistuksen aikaa – sekä Hiihtomuseo että Radio- ja tv-museo Mastola avasivat ovensa remonttien jälkeen. Hiihtomuseon perusnäyttelyn tekeminen alkoi Lahden MM-hiihtokisojen päätyttyä ja täysin uudistettu perusnäyttely *Hiihdon henkeä* avautui yleisölle 7. heinäkuuta.

Historiallisen museon näyttely *100 askelta Lahdessa* jatkoi ajallisesti siitä, mihin lahtelaisesta leipuriperheestä kertonut *Kaneli ja kardemumma* oli loppunut eli Suomen itsenäistymisvuoteen 1917. Näyttelyssä kokeiltiin rohkeasti VR-lasien käyttöä osana näyttelytekniikkaa. Myös Mastolan ja Hiihtomuseon näyttelyissä käytetyt uudet näyttelytekniikat, muun muassa immersiiivisine osuuksineen toivat uuden kerroksen Lahden museoiden asiakaskokemuksiin.

Taidemuseon vuosi oli sekin perin suomalaista materiaalia eli puuta

esittelevä näyttely *Takaisin puuhun*, jonka jälkeen museon tilan ja kaupungin torinkin valtasi *Lahden kansainvälinen julistetriennale*. Vuoden viimeinen näyttely avautui syksyllä teemalla *Yhteisiä hetkiä*. Näyttely toimi taiteilijoiden silmin nähtynä aikalaiskuvauksena Lahdesta ja ajatuksellisena näyttelyparina Historiallisen museon näyttelylle. Lisäksi Taidemuseo järjesti yhteistyössä Pro Puun kanssa kuvanveistäjä, professori *Mauno Hartman in Memoriam* -näyttelyn Pro Puun tiloissa lokakuussa.

Uudistukset sekä yleisöä kiinnostavat näyttelyt ja tapahtumat toivat kaikille Lahden museoille ennätyselliset kävijämäärät useaan vuoteen, museoissa vieraili yhteensä 56 167 kävijää.

Uuden taide- ja julistemuseon tilahankkeeseen liittyi vuonna 2017 alkanut TAJUMO-hanke, joka sai EU-rahoitusta uuden museokonseptin suunnitteluun yhdessä Lahden ammattikorkeakoulun ja Lahti City ry:n kanssa. Hanke on 2,5-vuotinen kestäen vuoden 2019 loppuun saakka. Hankkeen tavoitteena on luoda kokonaiskonsepti ja suunnitelma lahtelaiselle taide- ja muotoilukeskukselle. Museon edustajiksi hankkeen ohjausryhmään nimettiin museonjohtaja Timo Simanainen, hankkeen tuottajaksi Tuija Vertainen ja asiantuntijaksi Hanna Suihko.

Kartanolla järjestettiin hiihdon MM-kisojen aikaan "Kapteeni Fellmanin hiihtokoulu". Kuva Ilkka Kuhanen.

ASIAKASPALVELUYKSIKKÖ

Asiakaspalveluyksikkö vastaa Lahden museoiden avoinnapidosta, museopedagogiikasta, markkinointi- ja viestintätyöstä sekä museo-kaupoista. Asiakaspalveluyksikkö osallistuu myös museoiden oheisohjelma- ja tapahtumatoimintaan. Lahden museoiden asiakaspalvelu perustuu asiakaslähtöisyyteen. Asiakkaiden tarpeisiin ja odotuksiin pyritään vastaamaan mahdollisimman hyvin ja tavoitteena on tarjota eri asiakasryhmille laadukasta palvelua.

Historiallisen museon vetonaulana 2017 oli syyskuun puolivälissä avautunut näyttely *100 askelta Lahdessa*, joka syksyn aikana houkutteli 6 244 kävijää ja kaikkiaan museossa vieraili 11 712 kävijää. Taide-museo pääsi kävijäennätykseen viimeisen 10 vuoden ajalta. Vuoden näyttelyissä *Nepalin aarre*, *Takaisin puuhun* ja Suomi100-näyttelyssä *Yhteisiä hetkiä* sekä Julistemuseon kansainvälisessä *julistetriennales*sa vieraili yhteensä 15 381 kävijää. Hiihtomuseon avauduttua kesällä yleisölle koko näyttelytarjonnallaan päästiin 15 315 kävijän määrään. Radio- ja tv-museo Mastola avasi ovensa maaliskuun alussa pitkän remonttikauden jälkeen. Täysin uudistetulla näyttelytekniikalla, media-

kasvatusta painottavalla sekä koko perheelle suunnatulla toiminnallisella sisällöllä Mastola houkutteli 13 759 kävijää.

Lahden museoissa kävi vuoden 2017 aikana yhteensä 56 167 kävijää, joista 16 636 oli ilmaiskävijöitä. Museokorttia käytettiin eniten Taide-museolla 2 696 kertaa ja kaikissa museoissa yhteensä 6 683 kertaa. Museoissa järjestetyt yleisölle suunnatut ilmaistapahtumat keräsivät yhteensä 4 572 kävijää. Ilmaistapahtumien lisäksi museoissa järjestettiin yleisölle suunnattuja luentoja, konsertteja ja näyttelykohtaista ohjelmaa.

Asiakaspalveluyksikössä työskenteli kymmenen vakituisen asiakaspalvelijan lisäksi kaksi vuosilomasijaista, yksi velvoitetyöllistetty, kolme palkkatukilaista, viisi harjoittelijaa, yhdeksän työkokeilijaa ja viisi työelämään tutustujaa (tet). Museoiden opastustoimintaan osallistui museon tutkijoiden lisäksi neljä museo-opasta.

PAIKALLIS- MUSEOTYÖ

Lahden historiallinen museo on Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävänä on:

1. edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminnallaan;
2. huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä sekä kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta;
3. antaa asiantuntija-apuaan toimialaansa liittyvissä kysymyksissä.

Artjärven kotiseutumuseossa korjattiin Museoviraston avustuksella Ratulan kartanonrouvan Aline Armfeltin hartaushuoneeksi vuonna 1844 rakennettua paviljonkia. Kuva Päivi Siikaniemi.

Päijät-Hämeen maakuntamuseon tehtävänä on opastaa alueen yli kah-takymmentä paikallismuseota sekä seurata ja osallistua paikallisen museokentän tapahtumiin. Museoiden lisäksi neuvotaan myös muita yhteisöjä, yrityksiä ja yksityishenkilöitä paikallisperinteen tallentami-seen ja säilyttämiseen liittyvissä kysymyksissä. Maakuntamuseo val-voo ja ohjaa Museoviraston myöntämien harkinnanvaraisten valtio-na-vustusten käyttöä, toimii asiantuntijana paikalliskulttuurihankkeissa ja pyrkii edistämään museoiden välistä yhteistyötä. Lisäksi maakuntamu-seo pitää rekisteriä alueen museokokoelmista.

Maakuntamuseotutkijana toimi HuK Anna-Riikka Vaden 1.2. alkaen vakituisena tutkijana. Paikallismuseota ja yhdistyksiä neuvottiin ja opastettiin harkinnanvaraisten avustusten käytön lisäksi muun muas-sa seuraavissa asioissa: Asikkalassa jatkettiin syksyllä 2016 käynnis-tyntä yhteistyötä kunnan omistamien museoiden kanssa kuvako-elman digitointi- ja luettelointihankkeen toteutusvaiheessa, Hollolan Hämeenkoskella toimivaa Koski-seuraa opastettiin valokuva- ja arkis-toaineiston säilyttämisessä ja luetteloinnissa, Suomen Melontamuse-on kanssa ideoitiin yhdessä koko maan kattavaa melontavajojen doku-mentointihanketta. Lisäksi osassa paikallismuseoista täydennettiin tai päivitettiin Paikallismuseon työkirjaa yhdessä maakuntamuseotutkijan kanssa. Paikallismuseoiden neuvontaan on saatu apua kokoelmien säilytykseen ja konservointiin liittyvissä asioissa museon kokoelma-keskuksesta ja museorakennusten ja -alueiden hoitoon rakennustut-kijoilta.

Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tiedotuslehti Maakunnan mai-niot muuntui tammikuussa blogiksi. Blogissa ilmestyi vuoden aikana yhteensä 13 museolaisten kirjoittamaa tekstiä ja blogi tavoitti yli 7000 katselua. Maakuntamuseotutkija vastaa blogin toimittamisesta. Histo-riallisella museolla järjestettiin 5. – 16.6. yhteistyössä kaupungin nuo-risopalveluiden kanssa kaksi *Aika matka -päiväleiriä* alakouluikäisille lapsille. Leireihin kuului myös tutustuminen maakunnalliseen kohtee-

seen Hollolan kirkonkylään ja kotiseutumuseoon. Maakuntamuseotut-kija osallistui päiväleirien suunnitteluun ja käytännön toteutukseen.

Taidemuseolla avautui 19.10. Yhteisiä hetkiä -näyttelyn kanssa sa-manaikaisesti maakunta- ja aluetaidemuseon tuottama näyttely *Kult-tuuriperintöä konservoimassa – Jorma Lyytikäisen työskärsä*. Näyttely on tarkoitettu maakunta- ja aluetaidemuseon kiertonäyttelyksi vuodes-ta 2018 alkaen. Maakuntamuseotutkija kuului näyttelyn työryhmään. Joulukuussa järjestettiin kokoelmakeskuksen joulukahvien merkeissä epävirallinen tilaisuus, jossa keskusteltiin kuvakokoelmista, digitoin-nista ja kokoelmien avaamisesta nettiin. Paikalla oli edustajia kuntien omistamista museoista sekä toiminnaltaan vireistä paikallismuseoista ja yhdistyksistä.

Vuoden 2017 syksyllä käynnistyi *Lahden museoiden näyttelyt virtuaa-lisesti Päijät-Hämeen maakuntaan* -hanke, jossa uutta VR-tekniikkaa hyödyntämällä parannetaan osallisuutta kulttuuriin. Opetus- ja kulttuu-riministeriön pääosin rahoittamalla pilottihankkeella etsitään uusia toi-mintatapoja osaksi maakunta- ja aluetaidemuseotyötä. Hankkeen puit-teissa taide- ja kulttuurihistoriallisia näyttelyitä viedään virtuaalisesti maakunnan kouluihin, kirjastoihin ja palvelukeskuksiin. Maakuntamu-seotutkija toimii hankkeen projektipäällikkönä, hanke kestää vuoden 2018 loppuun asti. Vuonna 2017 hankkeessa lähdettiin suunnittele-maan ja toteuttamaan kahta virtuaalitodellisuusnäyttelyä yhdessä Lah-den ammattikorkeakoulun tekniikan alan opiskelijoiden kanssa.

Maakuntamuseotutkija osallistui myös kulttuuriympäristöä käsittele-vän seminaarin *Vaikuttava kulttuuriympäristö – Ideoita maankäyttöön ja rakentamiseen* 21.3. ja yleisötilaisuuden *Lahti, ympäristö, kulttuuri – lahtelainen kulttuuriympäristö!* 3.10. suunnitteluun ja järjestämiseen työryhmän jäsenenä. Lisäksi maakuntamuseotutkija osallistui semi-naarin pohjalta laaditun julkaisun *Vaikuttava kulttuuriympäristö* toimit-tamiseen. Julkaisu ilmestyi tammikuussa 2018.

Kotiseutu- ja museoihmiset eri puolilta maakuntaa tapasivat Orimattilassa. Kuva Päivi Siikaniemi.

Päijät-Hämeen museotoimikunta ja museoyhdistys

Vuonna 1973 perustetun Päijät-Hämeen museoyhdistyksen tarkoituksena on "edistää Päijät-Hämeen museolaitoksen kehitystä ja toimia Päijät-Hämeen museoiden yhteistyöelimenä sekä tukea Päijät-Hämeen museoiden työtä". Sen jäseneksi voi liittyä museon omistajayhteisö, kunta ja maakunnallinen tai muu yhteisö, joka haluaa edistää yhdistyksen päämääriä. Yhdistyksen asioita hoitaa museotoimikunta, johon kuuluu puheenjohtajan lisäksi kuusi jäsentä. Puheenjohtajan toimikausi on vuosi ja museotoimikunnan jäsenten kaksi vuotta. Toimikunnan sihteerinä toimii maakuntamuseotutkija.

Vuonna 2017 museotoimikunnan puheenjohtajana toimi Riitta Ailonen (Kärkölä-seura) ja jäseniä olivat Kalevi Perttula (Sysmä Seura), Irja-Elisa Salmi (Hollolan kotiseutuyhdistys), Tarja Kuusela (Mäntsälän kunta), Merja Palokangas-Viitanen (Asikkalan kunta), Henrika Suna (Orimattilan kaupunki) ja Terhi Pietiläinen (Heinolan museot). Museotoimikunta kokoontui 24.5. Lahden historiallisella museolla.

Päijät-Hämeen museoyhdistyksen 44. vuosikokous pidettiin Päijät-Hämeen museopäivän yhteydessä 30.8. Orimattilan valtuustosalissa. Orimattilassa järjestettyyn museopäivään osallistui 33 maakunnan museotoimijaa. Ennen kokousta Orimattilan kaupunginjohtaja Osmo Pieski esitti tervehdyksensä museopäivän osanottajille. Kokouksessa museoyhdistyksen ja museotoimikunnan puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Riitta Ailonen. Toimikunnan jäsenistä erovuorossa olivat Irja-Elisa Salmi, Tarja Kuusela ja Merja Palokangas-Viitanen. Kaikki erovuorossa olleet valittiin uudelle kaudelle. Vuoden 2018 museopäivä ja museoyhdistyksen 45. vuosikokous päätettiin pitää Sysmässä.

Kokouksen jälkeen lyhyissä puheenvuoroissa esiteltiin museoissa uusia ja hyviksi osoittautuneita käytäntöjä. Terhi Pietiläinen esitteli Heinolan museoiden lapsille suunnattua toimintaa, Tarja Kuusela Sepänmäen

Aluetaidemuseon Kulttuuriperintöä konservoinnassa – Jorma Lyytikäisen työskä –näyttelyn työryhmä tutustuu Lyytikäisen työjälkeen Vesa Järvisen johdolla Hartolan Koskipäässä. Kuva Tiina Rekola.

museon tapahtumatuotantoa ja Annika Suvivuo Hollolan kotiseutumuseon Hollolain reppu -mobiilisovellusta. Lisäksi maakuntamuseotutkija kertoi Museoviraston muuttuvista avustuksista. Esitysten jälkeen oli vuorossa tutustuminen Orimattilan kotiseutumuseoon ja yksityiseen Pullomuseoon. Ohjelma jatkui lounaan jälkeen tutustumisella Orimattilan taidemuseoon ja päivä päättyi tutustumiskierrokseen ja kahveihin Urho Kekkosen arkistossa Niinikoskella.

Aika matka -päiväleirillä tutustuttiin kivitautiseen taiteeseen ja maalattiin punamullalla moderneja kalliomaalauksia. Kuva Anna-Riikka Vaden.

Alueellinen museotyö, tutustumis-, opastus- ja neuvontakäynnit sekä tapaamiset

- 1.2. Asikkala, Päijännetalo, kuvakokoelmien digitointihankkeen aloituskokous
- 6.3. Asikkala, Päijännetalo, kuvakokoelmien digitointihanke, neuvontakäynti
- 24.3. Hartola, Itä-Hämeen museo, tutustumiskäynti ja esineistön valintaa näyttelyyn
- 9.5. Hollola, Hollolan kotiseutumuseo, avustuksen käytön valvonta- ja neuvontakäynti
- 16.5. Hollola, Heikan Jussin suutarinmökkimuseo, avustuksen käytön valvonta- ja neuvontakäynti
- 18.5. Orimattila, Artjärven kotiseutumuseo, avustuksen käytön valvonta- ja neuvontakäynti
- 6.6. Padasjoki, Makasiinimuseo, tutustumiskäynti ja Paikallismuseon työkirjan päivitys
- 20.6. Hollola, Heikan Jussin suutarinmökkimuseon tekstiilivarasto, neuvontakäynti
- 26.6. Asikkala, kuva-arkistotila, kuvakokoelmien digitointihanke päätöskokous
- 27.6. Orimattila, Artjärven kotiseutumuseo, Paikallismuseon työkirjan päivitys
- 24.8. Orimattila, Artjärven kotiseutumuseo, avustuksen käytön valvonta- ja neuvontakäynti
- 30.8. Orimattila, Päijät-Hämeen museopäivä ja museoyhdistyksen kokous
- 31.8. Hollola, Heikan Jussin suutarinmökkimuseo, avustuksen käytön valvonta- ja neuvontakäynti
- 6.10. Hollola, Koski-seuran kuva-arkisto Seuralassa, neuvontakäynti
- 19.10. Lahti, Melontamuseo, toimikunnan kokous
- 23.10. Lahti, Lahden taidemuseo, Päijät-Hämeen taidemuseoiden tapaaminen
- 13.12. Lahti, Lahden museoiden näyttelyt virtuaalisesti Päijät-Hämeen maakuntaan -hankkeen ohjausryhmän kokous (+ yhteensä yhdeksän tapaamista LAMK:in opiskelijoiden kanssa syksyllä 2017 hankkeeseen liittyen)

14.12. Lahti, Lehtiojan palvelukeskus, tutustumiskäynti Lahden museoiden virtuaalinäyttely-hanke

Koulutus ja seminaarit

Anna-Riikka Vaden osallistui seuraaviin tilaisuuksiin:

- 21.3. Lahti, FelmanniCampus, Vaikuttava kulttuuriympäristö – Ideoita maankäyttöön ja rakentamiseen
- 6.4. Helsinki, Kansallismuseo, Arkeologisten kenttätöiden esittelypäivät
- 15.5. Helsinki, Kansallismuseo, TAKO pooli 3 Arjen haasteet -hanke ja Turun tulevaisuuden tutkimuskeskus, Mennyt ja tuleva arki -luento
- 2.6. Helsinki, Museovirasto, Alueellisen museotyön päivä
- 16.8. Lahti, Hiihtomuseo, Sisällissota 1918 mielissä ja muistoissa -seminaari
- 21.–22.8. Tampere, Työväenmuseo Werstas, Sisällissodan jäljet -seminaari
- 21.–22.9. Turku, Turun museokeskus, Maakuntamuseotutkijoiden valtakunnalliset neuvottelupäivät
- 15.11. Helsinki, Kansallismuseo, TAKO pooli 3 Arjen haasteet -hanke ja Turun tulevaisuuden tutkimuskeskus, Tulevaisuustyöpaja

Aika matka -päiväleirien osallistujat tutustuvat Hollolan kotiseutumuseoon. Kuva Anna-Riikka Vaden.

Virtuaalinäyttelyhanke alkoi syksyllä 2017. Museon näyttelyt matkaavat maakunnan kouluihin, kirjastoihin ja palvelutaloihin virtuaalisena toteutuksena. Ilkka Kuhanen vas. ja Toni Puurtinen testasivat VR-näyttelyä Lahden ammattikorkeakoululla. Kuvat Anna-Riikka Vaden.

ALUETAIDEMUSEOTYÖ

Lahden taidemuseo toimii Päijät-Hämeen aluetaidemuseona, ja sen alueeseen kuuluu 10 kuntaa: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Mäntsälä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä. Aluetaidemuseon toimintaa ohjaa Valtion taidemuseon ja Museoviraston kanssa kausittain neuvoteltu toimintasuunnitelma, jonka viimeisin osa käsittää vuodet 2014–2017.

Lahden taidemuseossa aluetaidemuseotyö on perinteisesti jakautunut usealle henkilölle, kuten näyttelyistä vastaavalle amanuenssille Tuija Vertaiselle ja taidekokoelmista vastaavalle amanuenssille Maija-Riitta Kalliolle. Lisäksi aluetaidemuseotyötä tekee maakuntamuseotutkija Anna-Riikka Vaden, joka osallistuu toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Alueellisen taidekasvatuksen osalta taidemuseo osallistui Lahden kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kulttuuriohjelmiin, joita varten koululaisille suunnitellut tehtäväpaketit ja opettajien materiaalit ovat toimialueen kaikkien koulujen käytettävissä. Taidemuseolla toteutettiin näyttelyiden yhteydessä päiväkotijä ja koululaisryhmille tarkoitettuja työpajoja, jotka ovat pääsääntöisesti avoimia koko toimialueen päiväkodeille ja kouluille.

Vuoden 2017 syksyllä käynnistyi Opetus- ja kulttuuriministeriön osin rahoittama hanke, jonka puitteissa virtuaalitodellisuustekniikkaa hyödyntämällä viedään näyttelyitä Päijät-Hämeen maakuntaan. Hankkeen tarkoituksena on parantaa kulttuurin saavutettavuutta ja ihmisten osallisuutta kulttuurista. Aluetaidemuseon visuaalinen taidekasvatus on tärkeässä osassa hankkeessa. Julistemuseon Lahden kansainvälisen julistettriennalen 2017 ympäristösarjan julisteista koostettiin syksyllä 2017 virtuaalinäyttelyä, joka tulee vuoden 2018 aikana kiertämään aluetaidemuseon toiminta-alueen kouluissa ja kirjastoissa. Näyttelyihin tulee liittymään myös työpajatoimintaa. Hanke kestää vuoden 2018 loppuun ja virtuaalinäyttelyt VR-silmikoille toteutetaan yhteistyössä LAMK:in kanssa.

Lokakuussa avautui taidemuseossa samanaikaisesti Yhteisiä hetkiä -näyttelyn (19.10.2017–21.1.2018) kanssa aluetaide- ja maakuntamuseon tuottama näyttely *Kulttuuriperintöä konservoimassa – Jorma Lyytikäisen työskä*. Se on tarkoitettu kiertonäyttelyksi aluetaidemuseon toiminta-alueelle ja siihen voidaan lisätä tarpeen mukaan paikallisia elementtejä. Vuoden 2018 aikana näyttely tullaan näkemään ainakin Heinolassa ja Hartolassa.

Yhteistyötä maakunnan muiden taidemuseoiden kanssa on pyritty lisäämään. Lokakuussa järjestettiin Lahdessa alueen taidemuseoiden edustajien tapaaminen. Tilaisuudessa keskusteltiin taidemuseoiden tilanteesta, edessä olevista muutoksista sekä ideoitiin mahdollisuuksia yhteistyöhön. Tapaamisen pohjalta syntyi idea etenkin taidekasvatuksen tarpeisiin suunnatusta yhteisnäyttelystä, joka pohjautuu museoiden kokoelmateoksiin. Museoissa kiertävän näyttelyn lisäksi tähän kuuluisi mahdollisesti virtuaalisesti toteutettu näyttely ja lisämateriaalia kouluissa tapahtuvan taidekasvatuksen käyttöön.

Kuntien omistamien taidekokoelmien kartoitus aloitettiin vuoden aikana. Työ käynnistyi käytännössä jo edellisen vuoden aikana Hollolan kunnan kokoelman osalta. Vuoden aikana on kartoitettu alustavasti Padasjoen, Orimattilan ja Hartolan kuntien kokoelmien tilannetta ja sijaintia vertailemalla aluetaidemuseon tietokannassa olevien teosten tietoja kuntien itsensä mahdollisesti toimittamiin tietoihin.

Aluetaide- ja maakuntamuseon tiedotuslehti Maakunnan mainiot muuttui vuoden alusta blogiksi. Blogissa julkaistiin vuoden aikana 13 kirjoitusta, näistä erityisesti aluetaidemuseoon toimintakenttään liittyi kolme.

ARKEOLOGIA

Lahden kaupunginmuseo hoitaa Museoviraston kanssa vuonna 1996 solmitun ja 2007 uusitun yhteistyösopimuksen mukaisesti Päijät-Hämeessä Muinaismuistolain valvontaan liittyvät viranomaistehtävät.

Arkeologian yksikkö antoi 69 lausuntoa ja niihin verrattavaa kommenttia muun epävirallisen ohjeistuksen lisäksi. Ilmoitusten perusteella käytiin tarkastamassa ja rajaamassa useita kohteita eri puolilla Päijät-Hämettä. Padasjoki, Sysmä ja Kärkölä kaavoittivat tavanomaista enemmän alueita vuonna 2017, minkä lisäksi metsänkäyttöilmoitukset lisääntyivät selvästi aiemmista vuosista.

Sähköverkon maakaapeloinnin yhteydessä Lahden Ämmälässä tehtiin arkeologinen valvonta. Kuva Piritta Häkälä.

Muinaisjäännösten hoitotyö

Vuonna 2017 muinaisjäännösten hoitotöiden painopiste oli sisällissodan taistelupaikoilla. Hoitokohteina olivat Urheilukeskuksen Kisatulikukkula, Salpauselän koulun mäki, Radiomäki sekä Tiirismaan koulun mäki. Kaupungin puisto-osaston kanssa vesaikko ja pieni puusto rai-vattiin taistelupaikoilta ja kuljetettiin pois. Taistelukaivannot puhdistet-tiin roskista ja lopuksi kaivantojen pohjilla ja reunoilla kasvanut heinä ja ruokovartiset kasvit katkottiin ruohotrimmerillä. Kisatulikukulalle pystytettiin kolme opastaulua, kävelyä ohjaavia merkkipaaluja sekä mäelle nousua helpottava puinen tukiaita, joka toimii samalla kulun oh-jaajana sortuvalla sorapenkereellä. Ulkopuolinen lampuri piti lampaita edellisvuosien tapaan Ahtialan Paakkolanmäen, Renkomäen Ristolan ja Nostavan lintutornin muinaisjäännösalueilla.

Tutkimushankkeet

Museo teki omalla rahoituksella kartoituksen sisällissodan 1918 muis-tomerkeistä Päijät-Hämeessä. Tämän lisäksi tehtiin Lahti-Seuran ja Nastola-Seuran aloitteesta selvitys Ylisen Viipurintien linjauksesta ja jäljistä maastossa Hollolan ja Lahden alueilla. Tarkoitus on, että tule-vaisuudessa tietyille paikoille maastoon pystytetään opasteet ja linjaus otetaan virkistyskäyttöön.

Hannu Takala sai 2017 Suomen Akatemialta matka-apurahan Venä-jälle. Kyseessä on arkisto- ja maastotutkimuksiin tarkoitettu apuraha hankkeelle ”Kirjasalon tasavalta ja Suomen sisällissodan taistelut Kan-naksen rintamalla 1918”. Hankkeeseen liittyen Kirjasalon alueelle Kar-jalankannakselle tehtiin viikon mittainen arkeologinen kartoitusmatka huhti-toukokuussa 2017 Pietarin aineellisen kulttuurin historian insti-tuutin vanhemman tutkijan Aleksanteri Saksan kanssa. Apurahahanke jatkuu vuodelle 2018.

Lahden Viuhassa Jumperin kiviäidalle pystytetty muistokivi. ”Tässä asui-vat ja raatoivat rakuuna Simon Jungber (Jumperi) 1734–1790, vaimonsa Maria Yrjöntyttä, kuollut 1780, sekä toinen vaimonsa Kaisa Matintytär, kuollut 1806. Raatajapolvia muistaen ja jälkipolville muiston tästä jät-täen kiven pystyttivät Lahirannan asukkaat v. 1956. Elämänpuu kasvaa kohti aurinkoa, mutta syvällä olevat juuret antavat sille elinvoimaa.” Kuva Piritta Häkälä.

Kaivaukset, inventoinnit ja valvonta

31.7.–2.8. Lahti, Salpausselkä. 1918 taistelupaikkojen prospektointi.
5.10. Sysmä, Ihananiemi. Koekaivaus rautakautisella muinaisjäännös-
alueella.
3.8.–13.11. Heinola, Hollola ja Lahti. Selvitys Ylisen Viipurintien linja-
uksista.
20.4.–26.4. Lahti, 1918 taistelupaikkojen inventointi.
10.4. Luumäki, Taavetti–Perälä. Kevyenliikenteen väylän inventointi.
1.-2.2. Asikkala, Äpätti ja Ojaintien pelto. Kaapelointityön arkeologinen
valvonta, rahoitus Elenia Oy.
2.5.- 9.11. Lahti, Ranta-Kartano. Kadunrakennustyömaan arkeologinen
valvonta, rahoitus Lahden kaupunki, Tekninen ja ympäristötoimiala.
21.11.–19.12. Lahti, Ämmälä. Kaapelointityön arkeologinen valvonta,
rahoitus Lahti Energia.
1.12. Padasjoki, Alho. Kaapelointityön arkeologinen valvonta, rahoitus
Elenia Oy.

Tarkastuskäynnit, muinaisjäännösten rajaukset ym.

2.5. Sysmä, Jaalanvuori. Muinaisjäännösilmoituksen tarkastus.
3.5. Lahti, Rälssinkallio ja Patomäenpuisto. Mahdollisten taistelukai-
vantojen ja -varustusten tarkastus.
19.6. Kärkölä, Länsirinne 2. Irtolöytöpaikan tarkastus.
28.6. Heinola. Muinaisjäännösilmoitusten ja irtolöytöpaikkojen tarkas-
tuksia Nynäsinsalossa ja Papinlahdella.
4.7. Asikkala, Heinola, Lahti. Muinaisjäännösilmoitusten ja irtolöytö-
paikkojen tarkastuksia Asikkalan Pulkkilanharjulla ja Vesivehmaalla,
Heinolan Vierumäellä sekä Lahden Pirttiharjulla ja Viuhassa.
12.7. Hartola, Etelälahti. Röykkiöalueen rajausta metsänkäyttöä varten.
4.10. Hartola, Sysmä. Muinaisjäännösilmoitusten tarkastuksia Harto-
lan Kalhossa ja Sysmän Soiniemessä.

*Tutkija Eetu Sorvali kenttätöissä. Kuva Piritta Häkälä.
Päiväleiriläiset arkeologeina. Kuvat Anna-Riikka Vaden, Piritta Häkälä.*

Tutkimusraportit

Asikkala Äpätti & Ojaintien pelto. Arkeologinen valvonta 1.-2.2.2017. Piritta Häkälä.
Lahti Aleksanterinkatu, Lahden kylä. Raportti arkeologisesta valvonnasta 21.4.–9.9.2016. Eetu Sorvali.
Lahti Ranta-Kartano, Lahden kylä. Raportti arkeologisesta valvonnasta 2.5.–9.11.2017.
Lahti, 1918 taistelupaikkojen inventointi. Piritta Häkälä & Eetu Sorvali.
Luumäki Taavetti - Perälä. Kevyenliikenteen väylän inventointi. Piritta Häkälä & Eetu Sorvali.
Sysmä Ihananiemi. Arkeologinen koekaivaus rautakautisella muinaisjäännösalueella 5.10.2017. Piritta Häkälä & Eetu Sorvali.
Selvitys Ylisen Viipurintien linjauksista Päijät-Hämeessä. Then annen wäg ifrå Wijborg til Taffuestehwsz. Sinikka Kärkkäinen.

Tarkastusraportit

Heinola. Raportti arkeologisista tarkastuksista 28.6.2017. Eetu Sorvali.
Kärkölä Länsirinne 2, rautakautisen löytöpaikan tarkastus. Eetu Sorvali.
Lahti Koiskala 2 Irtolöytöpaikan tarkastus 18.5.2016. Päivi Repo.
Lahti Patomäenpuisto, arkeologinen tarkastus. Eetu Sorvali.
Lahti Rälssinkallio, arkeologinen tarkastus. Eetu Sorvali.
Lahti. Raportti arkeologisista tarkastuksista 4.7.2017. Eetu Sorvali.
Sysmä Jaalanvuori, arkeologinen tarkastus. Eetu Sorvali.
Sysmä Puolalahti, arkeologinen tarkastus. Piritta Häkälä.
Sysmä Rapaasaari. Ajoittamattoman lapinraunion arkeologinen tarkastus. Eetu Sorvali.
Sysmä Tokue, historiallisen ajan kaskiröykkiöalueen arkeologinen tarkastus. Eetu Sorvali.

Arkeologisessa valvonnassa Lahden Ämmälässä Hakostentien alta havaittiin kivirakenne, jonka seassa oli hiiltä ja nokea. Rakenteen tarkoitusta tai tarkempaa ajoitusta ei tiedetä. Kuva Piritta Häkälä.

Julkaisut ja artikkelit

Takala, Hannu 2017. Puna-armeijan sotasaalis. Karjalaisen kulttuuriomaisuuden ryöstö 1939–1941. SKS, Helsinki 256 s.

Häkälä, Piritta & Sorvali, Eetu 2017. Metallia näkyvissä ja sitten minä vähän innostuin. Muinaistutkija 1/2017.

Sorvali, Eetu 2017. Ennustava mallinnus inventoinnin apuvälineenä. Muinaistutkija 2/2017.

Esitelmät ja seminaarit

Hannu Takala 8.2. LC Tiirismaa, Lahti. ”Taistelu Lahdesta 1918”.

Piritta Häkälä ja Eetu Sorvali 27.2. Työpaja metallinilmaisinharrastajille. Historiallinen museo, Lahti.

Hannu Takala 11.3. Arkeologian professori Jussi-Pekka Taavitsaisen eläkkeelle jäämisseminaari ”Kätköistä kumpujen, mullasta maan”.

Riitta Niskanen, Piritta Häkälä, Anna-Riikka Vaden ym. 21.3. Vaikuttava kulttuuriympäristö -seminaari, Lahti. Alustajina Hannu Takala, Liisa Seppänen Turun yliopisto, Timo Tohmio Jyväskylän yliopisto, Juha Maaperä Museovirasto ja Sirpa Wahlqvist Euran kunta.

Hannu Takala 28.3. Lahden kaupunginteatteri, Eero-näyttämö, osana teatterin Täällä Pohjantähden alla -esityksen oheisohjelmaa ”Lahden taistelu 1918 ja Hennalan vankileiri”

Piritta Häkälä 6.4. Arkeologisten kenttätöiden esittelypäivät. ”Arvet maassa - arkeologinen näkökulma Lahden taisteluihin 1918”. Kansallismuseo, Helsinki.

Hannu Takala 8.4. Orimattilan Nuorelan sisällissodan muistopäivä ”Orimattila 1918 - saksalaiset marssilla Lahteen” ja ”Pennalan taistelu 1918”. Nuorelan kyläntalo, Orimattila.

Hannu Takala 19.4. Lahti-seuran seminaari, Saksalaiset Lahdessa 1918. ”Lahti sisällissodassa 1918”. elokuvateatteri Iiris, Lahti.

Hannu Takala 25.4. Vapaussodan perinneyhdistys: ”Taistelu Lahdesta 1918”. Sotilaskoti, Lahti.

Hannu Takala 16.6. Karjalan liiton kesäjuhlaseminaari. ”Karjalan arkeologiset kaivaukset suomalaisen kulttuuriperinnön rakennusaineina” ja ”Puna-armeijan sotasaalisvarastot Karjalassa 1939-1941”. Jyväskylä.

Hannu Takala 6.8. Juhlaesitelmä Kirvun pitäjäseuran vuosijuhlassa ”Suomalainen ja karjalainen kulttuuriperintö”. Perheniemen opisto, Iitti.

Hannu Takala 16.8. Lahden kartanon ystävät ry:n kesäseminaari, ”Taistelu Lahdesta 1918”. Hiihtomuseo, Lahti.

Hannu Takala 21.8. Työväenperinteen tutkimusseuran kesäseminaari. ”Punakaartin jäljet taistelukentällä”. Työväenmuseum Werstas, Tampere.

Hannu Takala 5.9. Juuret Muolaassa -seminaari, ”Puna-armeijan sotasaalis ja suomalainen kulttuuriperintö Kannaksella”. Helsinki.

Hannu Takala 4.10. Sortavala-seura Lahti kuukausikokous. ”Suomalaisen ja karjalaisen kulttuuriperinnön kohtalo talvisodassa”. NNKY-Sali, Lahti.

Hannu Takala 22.10. Hollolan Karjala-seuran 75-vuotisjuhla, juhlapuhe. Kukon nuorisoseuran talo, Hollola.

Hannu Takala 8.-11.11. Työryhmän jäsen ja esitelmäjakson puheenjohtajuus, Suomalais-venäläinen arkeologisymposium, Novgorod, Venäjä.

Terhi Tanska ja Eetu Sorvali 23.11. Arkeologipäivät 2017. ”Paperilta paikkatietokantaan”. Oulu.

Hannu Takala 12.12. Lahden kaupunginteatterin sisällissodan kirjoittajaryhmän ohjaus. Kaupunginteatteri, Lahti.

Nuoremman rautakauden miekoista väitellyt arkeologi Mikko Moilanen esitelmöi aiheesta Historiallisella museolla. Kuva Tiina Rekola.

RAKENNUS- KULTTUURI

Tutkijat Riitta Niskanen ja Päivi Siikaniemi vastaavat keskinäisen työnjaon mukaisesti Päijät-Hämeen maakuntamuseossa 10 kunnan alueella rakennustutkimuksesta ja viranomaistyöstä. Riitta Niskasen vastuukuntina ovat Lahti ja Mäntsälä, Päivi Siikaniemen Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä.

Ikkuna Artjärven Kinttulan kartanosta. Kuva Päivi Siikaniemi.

Viranomaistyö

Museoviraston ja Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseon yhteistyösopimuksen mukaan maakuntamuseo toimii alueensa pääasiallisena rakennetun kulttuuriympäristön antikvaarisena asiantuntijana. Kuntien kaavoittajien ja rakennusvalvonnan ohella viranomaisyhteistyötä on tehty Museoviraston Länsi-Suomen kulttuuriympäristöpalvelujen sekä Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskusten kanssa.

Maakuntamuseo on käynyt neuvotteluja ja antanut lausuntoja maakunta-, yleis- ja asemakaavoista, rakennus- ja purkuluvista, tiesuunnitelmista, maisemanhoitotoimenpiteistä ja rakennusperinnön hoidon avustushakemuksista.

Tutkijat kirjoittivat 2017 yhteensä 157 viranomaislausuntoa, joista 91 oli Lahdesta ja 66 muista kunnista. Kaavoista annettiin 41 lausuntoa, rakennus- ja purkuluvista, tiesuunnitelmista, maisematyöluvista yms. 116 lausuntoa. Museon viranomaislausunnot ovat luettavissa Lahden museoiden internetsivuilla <http://www.lahdenmuseot.fi/museot/fi/tutkimus-ja-kulttuuriymparistoyksikko/rakennuskulttuuriyksikko/lausunnot/>

Lisäksi on annettu parisataa suullista ja sähköpostitse välitettyä kannanottoa ja vastausta Lahden ja Päijät-Hämeen rakennettua kulttuuriympäristöä ja historiaa koskeviin tiedusteluihin. Tutkijat tekivät yhteensä 52 työmatkaa.

Tutkijat ovat valvoneet vastuualueillaan Museoviraston ja Uudenmaan ely-keskuksen myöntämien rakennusten korjaus- ja entistämisavustusten käyttöä ja yhdessä maakuntatutkijan kanssa museoiden harkinnanvaraisten avustusten käyttöä museorakennusten korjauksissa sekä Suomen Kotiseutuliiton kulttuurihistoriallisesti arvokkaille seurantaloille myöntämien avustusten käyttöä.

Inventoinnit ja dokumentointi

Nastolan kulttuuriympäristöselvitystä jatkettiin yhteistyössä Lahden rakennusvalvonnan, maankäytön ja museon kesken.

Museon Selvitystyö Aholalta tilaama Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölän, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kuntien päivitys- ja täydennysinventointien tarvekartoitus valmistui syksyllä ja raportit lähetettiin kuntiin kommentoitaviksi.

Valokuvaaja Tiina Rekola jatkoi Päijät-Hämeen kirkonkylien ja taajamien rakennuskannan ja maiseman dokumentointia Orimattilassa, Mäntsälässä, Sysmässä sekä Nastolassa edellä mainittua kulttuuriympäristöselvitystä varten.

Kokoelmat ja arkistot

Rakennuskulttuuriyksikkö hoitaa museon kartta- ja rakennuspiirustus-kokoelmia. Kirjaston kokoelmassa on kulttuuriympäristöihin, rakentamiseen ja paikallishistoriaan liittyviä julkaisuja. Kirjasto karttui lahjoituksilla, ostoilla ja museon omana tuotantona. Rakennus-, arkkitehti- ja suunnittelija-arkisto ei karttunut vuoden aikana.

Näyttelyt

Riitta Niskanen ja Päivi Siikaniemi ovat osallistuneet 100 askelta Lahdessa – Sadan vuoden aikamatka Vesijärvenkadulle -näyttelyn suunnitteluun. Riitta Niskanen oli suunnittelemassa konservaattori Jorma Lyytikäisen elämäntyötä käsittelevää näyttelyä Kulttuuriperintöä konservoimassa, joka avautui taidemuseolla Yhteisiä hetkiä -näyttelyn yhteydessä. Lisäksi hän valmisteli Historialliselle museolle toteutettua Paperitiikerit -näyttelyä sekä kuukauden ilmiöitä, tammikuussa: Vanhan hyvän ajan rakentajat Aleksanterinkatu 29:ssä, huhtikuussa: Huhtikuu ja syyskuussa: Viron kansallismuseo.

Museon seminaarit

Riitta Niskanen järjesti yhteistyössä Anna-Riikka Vadenin ja Piritta Häkälän kanssa seminaarit:

Vaikuttava kulttuuriympäristö – Ideoita maankäyttöön ja rakentamiseen, Fellmannia 21.3.

Lahti, ympäristö, kulttuuri – Lahtelainen kulttuuriympäristö, Historiallinen museo 3.10.

Julkaisut

Riitta Niskanen kirjoitti seuraavat artikkelit julkaisuihin, lehtiin ja internet-julkaisuihin:

”Adjusting Cultural Values of Built Heritage with Modern Living Conveniences – An Example from Lahti, Finland”. Abstract Book: 7th Annual International Conference on Architecture 3–6 July 2017, Athens, Greece. Edited by Gregory T. Papanikos. The Athens Institute for Education and Research. <https://www.atiner.gr/abstracts/2017ABST-ARC.pdf>

”Taidetta talkoilla – Lahden teatteritalo ja lahtelaisen kulttuurielämän alkuvaiheita Loviisankatu 8:ssä”. 100 askelta Lahdessa. Lahtelaista elämänmenoa itsenäisessä Suomessa. Lahden historiallisen museon julkaisuja 10. Toim. Riitta Niskanen. Keuruu 2017. 142–155.

100 askelta Lahdessa. Lahtelaista elämänmenoa itsenäisessä Suomessa. Lahden historiallisen museon julkaisuja 10. Toim. Riitta Niskanen. Keuruu 2017.

100 askelta Lahdessa -sanomalehden tekstit Lahden rautatieasemanseudusta ja Lahden satamasta.

Vaikuttava kulttuuriympäristö –seminaari sai innostuneen vastaanoton. Esitelmät julkaistiin myöhemmin kirjana. Kuva Tiina Rekola.

Maakunnan Mainiot –blogikirjoitukset:

”Eläinlääkärin talon elämää Lahden varhaisvuosina ja tulevaisuudessa”. 1.2.

”Lahden kylän koulu – Koulupojista taiteilijoihin”. 5.5.

”Esiliinoja ja eksotiikkaa”. 8.9.

”Rajasen rillit – Katsaus lahtelaiseen yrityshistoriaan”. 26.10.

Päivi Siikaniemi kirjoitti valmisteilla olevaan Lahden torin kaivausten tuloksia käsittelevään kirjaan artikkelin: ”Vieläks emäntä pannustas tulie vai joks mä kiitän?” Kahvin ja teen juonnista Hollolassa.

Nastolan kulttuuriympäristötyöryhmä liikkui muun muassa Vanhan Viipurintien tuntumassa Nastolassa. Kuva Tiina Rekola.

Esitelmät, luennot ja puheenvuorot

Riitta Niskanen piti seuraavat esitelmät, luennot, puheenvuorot ja opastukset:

”Hennala on meidän!”. Puheenvuoro Hennalan alueen muutoksia käsittelevässä paneelissa Raksa-messuilla 19.3.

”Miten vanhat talot ja puutarhat voivat vastata uusiin asumishaasteisiin. Lahden Tapanilan puutaloalueen säilyttäminen ja uudistaminen”. Luento Lahti-Seuran vuosikokouksessa Kino liriksessä 29.3.

”Lahti lähemmäksi maailmaa. 1920- ja 1930-luvun liikennetarkistukset”. Esitelmä Lahden Kansallisille Senioreille Seurahuoneella 10.4.

”Lahden vaihteita kylänä, kauppalana ja nuorena kaupunkina”. Esitelmä teknisen viraston eläkeläisille Burning Wheel Towerissa 12.4.

”Ainopuiston vaihteita”. Keskustelukävely Kartanon ystävien kanssa Ainopuistossa 17.5.

”Lahtelaisia viherympäristöjä”. Puheenvuoro Paperitiikerit-näyttelyssä Suvi alkaa Kartanosta -tapahtumassa historiallisella museolla 20.5.

”Loviisan pässi”. Puheenvuoro taiteilija Virve Kanervan Loviisan pässi-teoksen juhlassa Loviisanradalla 23.5.

”Kaupungintalon historiaa”. Luento Lahden konservatorion henkilökunnalle kaupungintalolla 2.6.

”Adjusting Cultural Values of Built Heritage with Modern Living Conveniences – an Example from Lahti, Finland”. Esitelmä The 7th Annual International Conference on Architecture, Ateenassa 3.7.

Lahden suunta -teemapäivän paneelin jäsenyys Sibeliustalolla 18.8.

”Kulttuuriympäristöt”. Puheenvuoro Pelissä kaupunki -tapahtumassa Fellmanniassa 13.9.

”Lahden kaupunkikuvan kohokohtia”. Maastoluento Helsingin seudun diplomi-insinööreille 13.9.

”Piirrä Lahti! Kaupunkisuunnittelua sadan vuoden ajalta”. Esitelmä 100 askelta Lahdessa -näyttelyn oheisohjelmassa historiallisella museolla 27.9.

”Lahden rakennusperinnöstä”. Esittely Lahti, ympäristö, kulttuuri – lahtelainen kulttuuriympäristö! -keskustelutilaisuudessa historiallisella museolla 3.10.

Icomosin Suomen osaston 50-vuotisjuhlapaneeelin jäsenyys Lapinlahden entisen sairaalan juhlatilassa 10.10.

”Pikku-Viipuri – Karjalaisten rakennusperintö Lahdessa”. Esitelmä Lehtiojan palvelukeskuksessa 26.10.

”Vanhaa Lahtea sanoin ja kuvin”. Esitelmä Lahden taidemuseon Yhteisiä hetkiä -näyttelyn oheisohjelmassa 31.10.

”Pikku-Viipuri – Karjalaisten rakennusperintö Lahdessa”. Esitelmä Hämeen Heimoliiton seminaarissa Kansantalolla 18.11.

”Suomi-perheen reipas kuopus – lahtelaista arkkitehtuuria 1900-luvun alussa. Luento Wellamo-opistossa 29.11.

”100 askelta Lahdessa ja itsenäisessä Suomessa”. Kuvakavalkadi Adventti alkaa Kartanosta -tapahtumassa historiallisessa museossa 2.12.

Koulutus ja seminaarit

Riitta Niskanen osallistui seuraaviin alan seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin:

Kulttuuriympäristön suojelun viranomaispäivät, Kuopio 15.–16.2.

Vaikuttava kulttuuriympäristö – Ideoita maankäyttöön ja rakentamiseen, Fellmannia 21.3.

Lahden sivistystoimialan opintoretki Porvooseen 12.5.

Kansakoulusta peruskouluun, koulurakennuksia kolmelta vuosikymmeneltä, Helsinki 8.6.

Lahden museoiden opintoretki Viljandiin ja Pölsamaalle 9.–11.6.

7th Annual International Conference on Architecture 3.–6.7., Ateena

Lahden suunta, Sibeliustalo 18.8.

Taideakseli, Taivaanranta 7.9.

Rakennettu hyvinvointi – keskustelu, Museovirasto 8.9.

Pelissä kaupunki. Lahden ympäristötoimen järjestämä ympäristökoulutus, Fellmannia 13.9.

Tajumo-seminaari, Fellmannia 26.9.

Lahti, ympäristö, kulttuuri – lahtelainen kulttuuriympäristö, Historiallinen museo 3.10.

Uudenmaan kulttuuriympäristöstrategia, Uudenmaan ely-keskus 9.11.

Apoli-foorumi, Julkinen taide ja kaupunkikuva, Asko-talo Lahti 23.11.

Päivi Siikaniemi osallistui seuraaviin alan seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin:

Kulttuuriympäristön suojelun viranomaispäivät, Kuopio 15.–16.2.

Vaikuttava kulttuuriympäristö – Ideoita maankäyttöön ja rakentamiseen, Fellmannia 21.3.

Rakennusperinnön ja korjausrakentamisen neuvottelupäivä, Ympäristöministeriö, Helsinki 30.3.

Lahden sivistystoimialan opintoretki Porvooseen 12.5.

Lahden museoiden opintoretki Viljandiin ja Pölsamaalle 9.–11.6.

Sisällissota 1918 mielissä ja muistoissa –seminaari, Hiihtomuseo 16.8.

Länsi-Suomen rakennustutkijoiden tapaaminen, Kangasala 5.9.

Päijät-Hämeen museopäivä, Orimattila 30.8.

Tajumo-seminaari, Fellmannia 26.9.

Lahti, ympäristö, kulttuuri – lahtelainen kulttuuriympäristö, Historiallinen museo 3.10.

Kulttuuriympäristön neuvottelupäivät, Merikeskus Vellamo, Kotka 9.–10.10.

Puurakenteet historiallisissa rakennuksissa, Suomenlinna Helsinki 15.11.

Asiantuntijatehtävät, museon edustukset

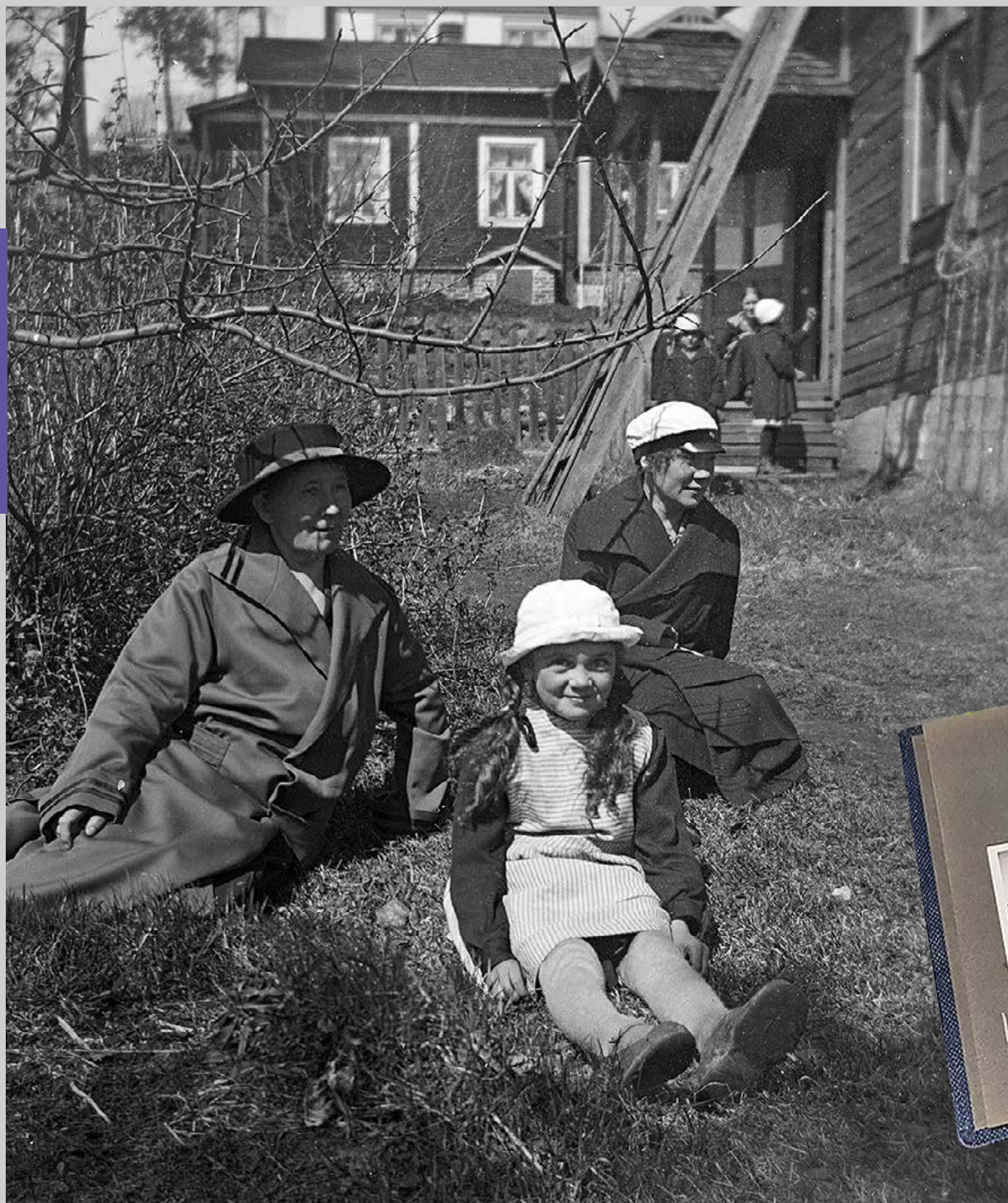
Riitta Niskanen on ollut jäsenenä seuraavissa työryhmissä: Lahden yleiskaavatyöryhmä, Apoli-työryhmä, Nastolan kulttuuriympäristöselvitystyöryhmä, Lahden kaupunkikuvaryhmän asiantuntija, Lahden kaupunkikuvaneuvottelukunta, Marskin aukio –työryhmä, Paavolan kampus –työryhmä, Keskustan valaistustyöryhmä, Stadiontyöryhmä ja Uudenmaan rakennusperinnön hoidon yhteistyöryhmä. Lisäksi Riitta Niskanen on ICOMOS Suomen osaston hallituksen jäsen ja Taidehistorian dosentti Helsingin yliopistossa.

Päivi Siikaniemi on ollut jäsenenä Vääksyn kulttuuriympäristöohjelman ohjausryhmässä, paikallishistorian asiantuntijana Lahden nimistötoimikunnassa sekä Nastolan historia IV osan ohjausryhmässä.

Muu toiminta

Riitta Niskanen järjesti ja opasti kaupunginmuseon opintomatkan Viron Viljandiin ja Pölsamaalle 9.–11.6. ja osallistui Suvi alkaa Kartanosta ja Kartanon adventtitapahtuman järjestelyihin.

Lahjoituksena kuva-arkistoon saatu lasinegatiivi, johon on kuvattu Mytjäisten kevättä.

KOKOELMATYÖ

Vuonna 2017 kokoelmayksikköön kuuluivat kokoelmapäällikkö, kolme kokoelmista vastaavaa tutkijaa, Taidemuseon amanuenssi, esinekonservaattori, tekstiilikonservaattori, kuva-arkiston hoitaja, kuvankäsittelijä, museoapulainen ja kaksi museomestaria. Myös museon muu henkilökunta osallistui omien työtehtäviensä puitteissa yksikön toimintaan.

Kuva-arkistoon saatiin lahjoituksena valokuvaaja Maija Simolan kaksi kuva-albumia, joista toisessa on kuvia lahtelaisista lotista ja toisessa kuvia talvisodan tapahtumista Lahdessa. Kuva Mervi Mäkinen.

Museossa on käynnissä kokoelmaohjelman migraatio, joka tarkoittaa valmistautumista lähivuosina tapahtuvaa kokoelmatietokannan vaihtoa varten. Nyt käytössä olevien tietokantojen luettelointitietoja on siivottu sekä vertailtu valtakunnassa käytössä olevia museotietokantoja.

Toimintaperiaatteidensa mukaisesti museossa luovutaan sellaisesta kokoelma-aineistosta, joka ei kuulu sen tallennusvastuun piiriin. Pyrkimyksenä on siirtää kokoelmat ylläpitäjälle, jolla on välineistö, tietotaito ja osaaminen aineiston hallintaan sekä sen saattamiseen kansalaisten käytettäväksi. Kertomusvuonna kokoelmiin kuulunutta audiovisuaalista aineistoa eli eri formaatissa olevia tallenteita, filmejä ja videoita lahjoitettiin Kansalliseen audiovisuaaliseen arkistoon (KAVI). Osa talviurheiluaiheisesta av-aineistosta lahjoitettiin Kansalliskirjaston Kansalliseen äänitearkistoon. Museolle jäivät Perinnearkistoon liittyvät haastattelunauhoitteet ja radio- ja tv-alan kokoelmaan liittyvää av-aineistoa. Museo ei jatkossa vastaanota perinteistä av-aineistoa, vaan ohjaa sen tarjoajat KAVI:iin tai Kansalliskirjastoon. Kuva-arkistossa pohditaan parhaillaan, millä periaatteilla ja menetelmillä aloitetaan kokoelmiin liittyvä digitaalisen liikkuvan kuvan tallettaminen kokoelmaan.

Vuosi 2017 oli kuva-arkiston osalta vilkas. Museon omat näyttelyt, julkaisut ja erilaiset projektit työllistivät arkistoa siinä määrin, että asiakaspalvelu oli kiinni eripituisia jaksoja yhteensä viiden kuukauden ajan. Kuva-arkiston kuviin pohjautuva näyttely *Kaneli & kardemumma – lei-puriperheen elämää Lahdessa 1875–1917* päättyi 5.3. Historiallisella museolla ja näyttelyn sisältöihin liittyvä julkaisu ilmestyi kesäkuussa.

Lahden seitsemänsien maailmanmestaruuskisojen edellä tarvittiin erityisesti Hiihtomuseon ja kaupunginmuseon kuva-arkiston asiantunte-musta hiihtohistoria- ja valokuvakyselyiden vuoksi. Hiihtomuseon uusi perusnäyttely *Hiihdon henkeä* työllisti myös kokoelmatyön osalta monin tavoin heinäkuun alkuun 2017. Tuolloin yleisölle avattu näyttely tuo esille esineistöä muun muassa suksien ja palkintojen muuttumisesta, lasten hiihtoharrastuksesta ja Salpausselän kisojen monimuotoisesta esineistöstä.

Hiihtomuseon peruskorjaus jatkui marraskuun lopulla museon kellarikerroksen tiloissa. Liikuntatoimen ja Hiihtomuseon kellaritilat ovat ikääntyneet ja vaativat perusteellista remontointia. Hiihtomuseon kokoelmasäilytystilat tyhjennettiin ja siirrettiin toisiin tiloihin. Kellaritilat kunnostetaan jatkossa pääasiassa museon näyttelykäyttöön. Remontti valmistunee toukokuun lopulla 2018. Aineistojen inventointi ja pakkaamistyöt siirtoineen aloitettiin syyskuussa valokuva-arkistosta ja julistekokoelmasta. Esineistön inventointi, puhdistus, pakkaus ja siirrot työllistivät lokakuun alusta joulukuun alkuun lähes koko kokoelmayksikön henkilökunnan. Lisäksi poistettiin ja lahjoitettiin vanhaa näyttely- ja tarvikemateriaalia sekä ns. vaihtovarastoaineistoa Launeen koululle ja Loimaan perinnesuksiyhdistykselle.

Museon olosuhdevalvontamittalaitteisto uusittiin perusnäyttelyihin ja säilytystiloihin. Kaikkiaan 65 lämpötilaa sekä suhteellista ilman-kosteutta mittaavaa ja tallentavaa dataloggeri-mittalaitetta mahdollistaa kattavan ja tarpeellisen vuosittaisen olosuhteiden valvonnan. Valoherkkien materiaalien valoaltistuksen mittausta helpottamaan ja varmistamaan hankittiin kokeiluun 10 valoaltistusliuskaa (Blue Scale Textile Fading Card). Niiden avulla pyritään varmistamaan materiaalien haalistumattomuus ja säilyminen samalla kun valaistusta tehostetaan kävijäystävälliseksi.

Taideteosten, erityisesti piirustusten ja grafiikan huolto jatkui vuoden 2017 aikana. Museoapulainen on huoltanut kokoelmiin kuuluvia teoksia ja kehyksiä sekä vaihtanut grafiikkaan ja piirustuksiin hapottomia suojarahveja. Varastojärjestelyjen yhteydessä on tehty teosten tunnistuskuvausta. Museon valokuvaaja on kuvannut taidekokoelmien keskeisiä teoksia kokoelmajulkaisua varten. Konservoinnin opiskelija huol-si grafiikanteoksia museon konservattorin johdolla.

Lahden kaupunginmuseo on toiminut ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkoston eli TAKO toiminnassa sen perustamisesta lähtien (<http://tako.nba.fi/index>). Museo kuuluu Takon seitsemästä poolista viiteen, ja vuoden aikana museo osallistui poolien 3, 4, 6 ja 7 toimintaan. Kokoelmapääallikkö toimi vuoden loppuun pooli

3 sihteerinä. Lisäksi museo toimi valtakunnallisessa tekstiiliteollisuusperinnettä tallentavien museoiden yhteistyöryhmässä ja maakuntamuseoiden kokoelmavastaavien yhteistyöverkostossa. Kokoelmapääällikkö toimi myös 4 poolin Pelastusdokumentoinnin ABC-hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana. Hanke päättyi ja tulokset julkaistiin Museoliiton nettisivuilla kahtena oppaana: *Pelastusdokumentoinnin parhaat käytännöt* (<http://www.museoliitto.fi/index.php?k=12969>) ja *Yritys tallenna toimintasi* (<http://www.museoliitto.fi/index.php?k=12970>). Kokoelmapääällikkö Sari Kainulainen on lisäksi toiminut asiantuntijajäsenenä Huonekalumuseosäätiössä.

Taidekokoelmista vastaava amanuenssi Maija-Riitta Kallio on ollut Päijät-Hämeen Taidemuseoyhdistyksen hallituksen jäsen. Lisäksi hän on ollut Päijät-Hämeen Jätehuollon Kujalan jäteaseman taideteoskilpailun juryn jäsen ja Lahden julkisen taiteen työryhmän jäsen.

Valtaosa kokoelmahankinnoista tulee museolle lahjoituksina. Ainoastaan taidekokoelmaa kartutetaan ostamalla. Kokoelmahankintoihin ja -huoltoon käytettiin vuoden aikana yhteensä 27 035 euroa. Taidehankintoihin näistä käytettiin 26 578 euroa.

Kaikkiin kokoelmiin liittyy tutkimuskirjasto, johon saatiin ja hankittiin vuoden aikana kirjallisuutta 399 nimikettä. Tilattuna tulivat seuraavat lehdet: Antik & Auktion, Antiikki & Design, Avotakka, DSV Aktiv, Filatelisti, Hollolan Lahti, Journal of the New England Ski Museum, Kielikello, Kotiliesi, Liikkuva Päijät-Häme, Muinaistutkija, Mürzzuschlagen Museums Bote, Nordisk Museologi, Radioamatööri, Radiomaailma, Radiot, RIG, SKAS, Suomen Urheilulehti, Sukuviesti, Tekniikan historia, Tekniikan Waiheita, Tieteessä tapahtuu ja Urheilun vuosikirja 2017. Lehtitilauksiin ja kirjaostoihin käytettiin vuoden aikana 982 euroa, josta suurin osa on lehtitilausmaksuja.

Kokoelmista lainattiin muihin museoihin vuoden aikana kolme esinettä, kahdeksan julistetta ja 19 taideteosta seuraaville tahoille: Ateneumin taidemuseo, Designmuseo, Etelä-Karjalan museo, Kansallisarkisto, Nationalmuseet (Tukholma), Orimattilan taidemuseo, Ritarihuone,

Puuseppä ja huonekalutehtailija Oskar Päiväsalon valmistama seinäkello 1910-luvulta. Kuva Lauri Löfman.

Mallasjuoman työntekijöiden harrastuskerhossa punottu kori. Materiaalina on käytetty kuormien sitomiseen ja kiinnittämiseen tarkoitettua muovista sidontanauhaa. Kuva Tiina Rekola.

Museon nykydokumentoinnin vastuualueena on vanhusväestö. Kokoelmaan saatiin ns. seniorituoli, jonka istuinkorkeus on hieman tavanomaista tuolia korkeampi. Kuva Tiina Rekola.

Toimistotuoli 1970-luvulta, valmistaja Iskun Tehtaat Oy. Kuva Tiina Rekola.

Salon taidemuseo Veturitalli, Suomen kansallismuseo, Tampereen taidemuseo, Tikanojan taidekoti, The National Gallery (Lontoo), Vandalorum-museet (Värnamo). Kokoelmista vastaavat tutkijat ja konservaatorit hoitivat lainojen valmistelut.

Kokoelmatyössä keskeistä on kunkin kokoelman tallennusvastuualueeseen kuuluvan perinteen tallentaminen. Seuraavassa kuvataan vuoden kartuntaa kokoelmittain:

Julistekokoelma

Julistemuseo sai merkittävän lahjoituksen, kun graafikko Esa Ojala lahjoitti Julistemuseoon koko tuotantonsa. Ojalan kokoelma käsittää useamman sata julistetta viideltä vuosikymmeneltä. Kiinnostava kokonaisuus ovat esimerkiksi Ojalan Marimekolle suunnittelemat julisteet. Ojala työskenteli Marimekossa 1970-luvulta 1990-luvulle. Eija Vainikka lahjoitti Kuntaliiton kautta 142 julistetta. Lahjoituksessa on noin 70 EU-aiheista julistetta sekä erilaisia näyttelyjulisteita pääosin Kansalliskirjastosta, Kansallismuseosta sekä Laituri Helsingistä.

Sinfonia Lahti lahjoitti Julistemuseoon 55 konserttijulistetta 1990-luvulta tähän päivään. Jalokiviliike Atelier Torbjörn Tillanderilta saatiin seitsemän julisteen sarjan ja Mirja Straniukselta kaksi Val di Fiemmen 1991 MM-kisajulistetta.

Kulttuurihistorialliset kokoelmat

Lahti on menneinä vuosikymmeninä tarjonnut monelle elannon eri teollisuuden alojen parissa ja tämä teema näkyy myös kokoelmahankinnoissa. Vuonna 2017 kokoelmaan lahjoitettiin Mallasjuoma Oy:n työntekijöiden harrastuskerhossa tehtyjä koreja, Tuomisen Puku Oy:n valmistamia virka- ja mallipukuja sekä Asko Oy:n huonekaluja. Kesälä 2017 lakkautetusta Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ylläpitämästä Pikkulastenkodista saatiin museon kokoelmaan lasten käyttämiä asuja. Lahjoitusta tullaan syventämään kahden Pikkulastenkodissa

Televisiovastaanotin Luxor Rocket 11500 vuodelta 1966.

Radiotelevisiovastaanotin Denver DTV-540 2000-luvulta.

Philipsin pahvimainokset 1940-50-luvulta ovat olleet käytössä radioliikkeesä Mäntsälässä. Kuvat Elias Outakivi.

työskennelleen henkilön haastatteluilla tammikuussa 2018. Pääosa vuoden aikana kokoelmiin hankitun 24 erän noin 200 esineestä tuli lahjoitusten kautta. Kaksi kokonaisuutta hankittiin ostamalla. Ostoihin käytettiin yhteensä 320 euroa.

Kuvakokoelmat

Kuvakokoelmat karttuivat vuoden 2017 aikana valokuvilla, postikorteilla, lasinegatiiveilla ja digitaalisilla kuvilla. Kuvia saatiin lahjoituksina kymmenen hankintaerää, joiden perinteisten kuvatyyppeiden määrä on noin 300 kpl. Lisäksi kuva-arkistoon tuli muutama hankintaerä siirtona kokoelmiin. Näistä yhden hankintaerän kuvien määrä on arviolta useita tuhansia.

Vuoden mittaan kuva-arkisto palveli paitsi oman museon henkilökuntaa, myös monenlaisia yhteisöjä, yrityksiä ja yksityishenkilöitä. Kuva-arkiston aineistoa oli esillä Lahden museoiden näyttelyissä ja eri-laisissa julkaisuissa. Kuvia julkaistiin painotuotteina sekä jonkin verran myös sosiaalisessa mediassa. Uusi Lahti -lehdessä julkaistiin vuoden 2017 aikana Wanha Lahti -kuvasarja. Historiallinen Lahti-aiheinen kuva oli lehdessä kaksi kertaa kuukaudessa ja itsenäisyyspäivänä esiteltiin laajempi kuvasarja eri vuosikymmeniltä. Lähes sata kuva-arkiston kuvaa annettiin Lahden historiasta kertovaan Lemmenlatu-elokuvaan ja Lahden Lähimmäispalvelu ry sai myös kymmeniä vanhoja Lahti-kuvia Kiinni Elämässä -hankkeen ikäihmisten muistelutilaisuuksiin. Finnaan siirtyi erä kuva-arkiston kuvia, joita lisätään sinne jatkuvasti.

Vuoden 2017 aikana toimitetusta 89:stä tilauksesta laaditun tilaston perusteella eniten kuvia tilasivat erilaiset yritykset. Ulkopuoliset kuvatilaukset kasvoivat hieman, ja kuvien (672 kpl) määrä oli suurempi kuin edellisvuonna. Kuva-arkiston tuotto ylitti edellisvuoden tason, vaikka kuva-arkisto oli kiinni viisi kuukautta. Kuva-arkistossa kävi vuoden aikana 10 asiakasta.

Digitaalista aineistoa syntyi mittavien kokoelmakuvausten ja skannaamalla suoritetun digitoinnin myötä. Laajimmat digitoidut kokonaisuudet liittyivät kertomusvuoden näyttelytoimintaan eli digitointi eteni erityi-

Mäkihyppääjä-patsastoimikunta, joka muodostui LHS:n Punapaitojen sekä Lahden hiihtoseuran edustajista, lahjoitti hankkimansa Mäkihyppääjä-patsaan kaupungille 24.10. Kuva Tiina Rekola.

sesti radio- ja tv-alan, talviurheilun ja Lahden kaupunkilaisten historiaan liittyvin kuvin.

Vuoden 2017 aikana valokuvaaja dokumentoi Lahden MM-kisat, konservaattori Jorma Lyytikäisen elämäntyötä Päijät-Hämeessä, Päijät-Hämeen kuntakeskuksia ja oli mukana vuonna 2016 alkaneessa Nastolan kulttuuriympäristöinventoinnissa. Yksittäisistä kohteista mainittakoon ravintola Torvi, Hietasen kartano Mäntsälässä, kesähuvila Hiiliranta Hollolassa ja Orimattilan Hennan uusi asema. Kokoelmia kuvattiin Hiihtomuseon kokoelmasiirron ja Julistettriennalen yhteydessä. Taidemuseon kokoelmien kuvaus jatkui tulevaa kokoelmajulkaisua varten, Holman esinekokoelmaa kuvattiin Holmatutkimusta varten. Valokuvaajalle hankittiin keskikoon digikamera Hasselblad Julistemuseon ja Taidemuseon teoskuvauksia varten.

Kokoelmakeskuksessa järjestettiin henkilökunnalle 14.11. ensimmäinen Kuva-arkistoitapäivä, jossa keskusteltiin erilaisista kuva-arkiston toimintaan liittyvistä asioista. Seuraavassa tilaisuudessa pohditaan museon näyttely- ja markkinointitoiminnassa syntyvien kuvien sekä liikkuvan kuvan arkistointia.

Kuva-arkistonhoitajaa työllisti kuvatilausten ohella vuoden aikana *Kaneli ja kardemumma -Lefrénin leipuriperheen elämää Lahdessa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa* -julkaisun kirjoittaminen. Kirja julkaistiin kesäkuun lopussa.

Päijät-Häme -arkisto ja perinnearkisto

Päijät-Häme -arkisto ja perinnearkisto siirtyivät kokoelmayksikön kuva-arkiston vastuulle vuonna 2014. Uudet Päijät-Häme -arkistoon tarjotut aineistot on ohjattu Kansallisarkiston Hämeenlinnan toimipaikkaan tai johonkin valtakunnalliseen erikoisarkistoon. Arkiston hakemisto on soveltuvin osin luettavissa museon kotisivuilla.

Päijät-Häme -arkisto muodostuu esinelahjoitusten yhteydessä tulleesta aineistosta sekä Päijät-Hämeeseen liittyvistä yksityishenkilöiden, yritysten ja yhdistysten asiakirja-arkistoista. Perinnearkisto sisältää haas-

Mekaaninen tuulikone, jonka rumpua pyörittämällä saatiin aikaan tuulen ääni äänitehosteeksi Yleisradion radio-ohjelmiin. Kuva Elias Outakivi.

tatteluja ja muistitietokeräyksien aineistoja. Päijät-Häme -arkistoa kävi kertomusvuonna tutkimassa talon ulkopuolelta kaksi henkilöä. Molempien arkistojen aineistosta luetteloitiin Muskettiin yksittäisiä kokonaisuuksia muun muassa kaikki sisällissotaan 1918 liittyvät aineistot.

Radio- ja tv-alan kokoelma

Radio- ja tv-alan kokoelman pääryhmät ovat radio- ja tv-vastaanottimet, lähetystoimintaan liittyvä aineisto, radio- ja lähetinputket, studiotekninen esineistö, radioamatööri- ja DX-kuuntelulaitteistot, kodin äänentalennuslaitteet sekä puhelinlaitteistot. Esinekokoelma karttui pääosin lahjoituksin. Museokokoelmiin hankittiin 104 esinettä 13:ssa hankintaerässä. Kirjastoon hankittiin 155 kirjaa, lehtivuosikertaa, lehteä ja kirjasta lahjoituksin ja ostoin. Lehtileikearkistoa on kartutettu säännöllisesti keräämällä talteen alaan liittyviä lehtikirjoituksia ja artikkeleja.

Helmikuussa 2017 radio- ja tv-museo Mastola avautui tauon jälkeen uusituin näyttelyin. Runsas kävijämäärä näkyi myös vilkastuneena lahjoitusten tarjoamisena. Hankinnoista voi erikseen mainita museon avajaisjuhlassa Yleisradion lahjoittaman kopion salaa äänitetystä ääninauhasta, jossa Hitler ja Mannerheim keskustelevat Mannerheimin 75-vuotispäivänä 4.6.1942. Hitlerin yksityisten keskustelujen äänittäminen oli ankarasti kielletty ja alkuperäinen äänite on tiettävästi ainoa dokumentti hänen ei-julkisesta puhe- ja keskustelutyylistään. Yleisradiosta lahjoituksena tuli myös mekaaninen tuulikone, jota pyörittämällä saadaan tuulen ääntä mm. kuunnelmien äänitehosteeksi.

Kokoelmatyöhön liittyi myös videotaltiointi, jossa entinen yleisradioaseman työntekijä Heikki Tupala demonstroi lähettimen ohjauspöydän ääressä, miten lähetinkoneisto aikanaan käynnistettiin ja sammutettiin. Luetteloinnissa on ollut käytössä Web-Musketti -ohjelma. Tarvike- eli vaihtovarastoa on ylläpidetty vastaanottoputkien osalta Excel-ohjelmalla. Vaihtovarastoon on siirretty myös ylimääräistä kirja- ja lehtiaineistoa, joka on listattu.

Julkisen taiteen työryhmä tilasi matkakeskuksen alikulkutunneliin teoksen taiteilija Virpi Kannolta (vas.). Julkistamistilaisuudessa puhui läänintaiteilija Elisa Lientola. Kuva Timo Simanainen.

Taidekokoelmat

Taidekokoelmiin ostettiin seuraavat teokset:

Juhana Blomstedt: Historiallisia kuvia, sarjasta Scène historique, 1976

Satu Loukkola: Pietaryrttejä, 2017

Kimmo Pyykkö: Reliefi, 1975-1976

Riku Riippa: Puu, puuveistos, 2016

Kaisa Salmi: Fellmanin pelto – elävä monumentti, videoteos 28.4.2013 järjestetystä suurperformanssista.

Johannes Wilenius: Viisi valokuvaa sarjasta Random 100.

Lahjoituksena saatiin Yrjö Karin akvarelli ja kolme originaalipilapiirrosta, joiden tekijöinä ovat Kari Suomalainen, Terho Ovaska ja nimimerkki Stefan.

Taiteilija Mauno Hartman ateljeessaan Hollolan Kalliolassa vuonna 2017. Kuva Pirkko Hartman.

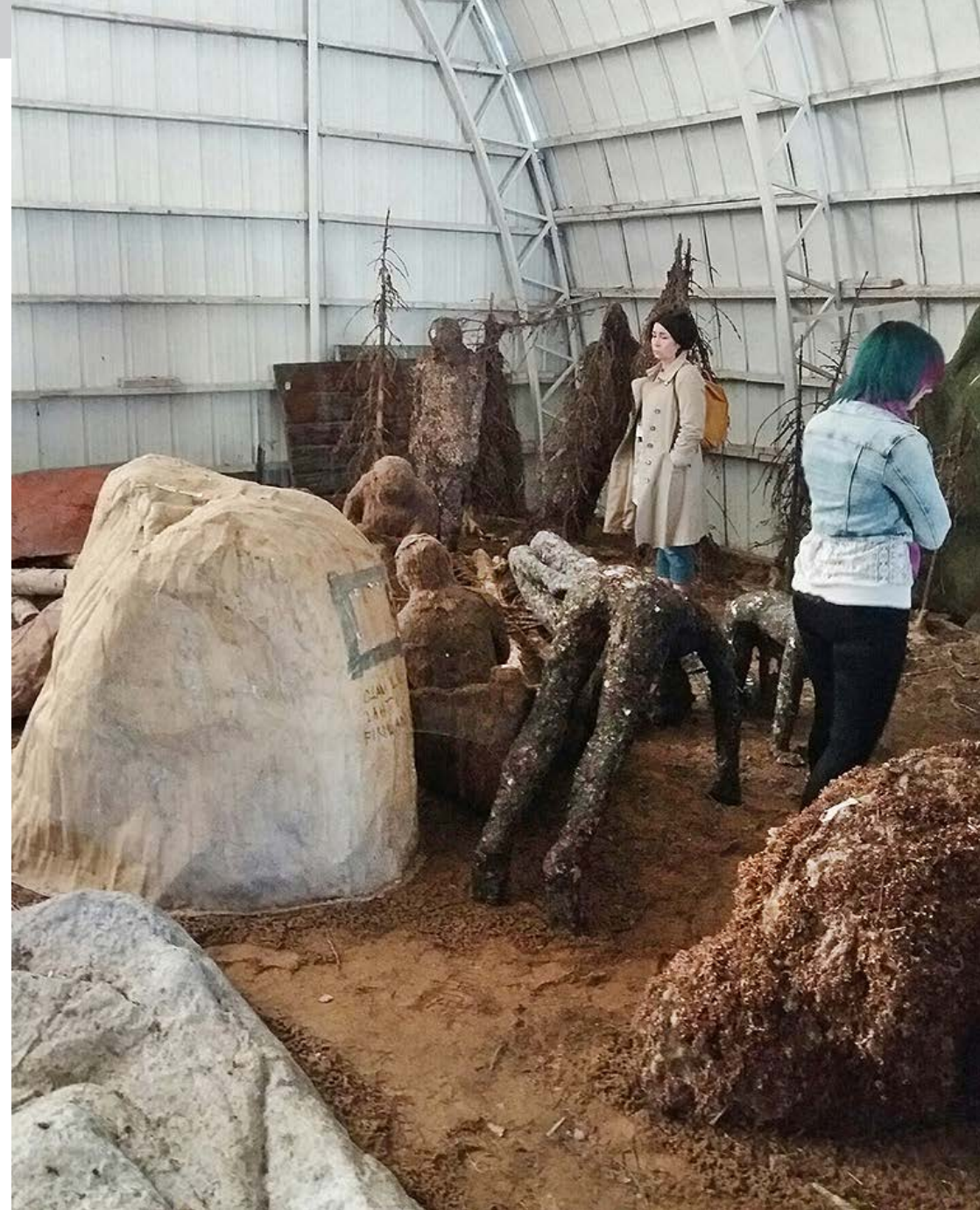
Museo sai testamenttilahjoituksena kuvanveistäjä, professori *Mauno Hartmanin* (1930-2017) *laajan kokoelman*. Kokoelma on ollut taidemuseossa vuodesta 1993 lähtien, jolloin talletus käsitti kaikkiaan 283 teosta. Kokoelma on täydentynyt tämän jälkeen taiteilijan uudemmilla teoksilla.

Testamenttilahjoitukseen kuuluu taiteilijan suurikokoisia hirsiveistoksia 1970-luvulta alkaen. Näiden lisäksi Hartman teki pienimuotoisempia teoksia, joiden materiaali on usein löytynyt suoraan luonnosta. Kokoelmaan kuuluu runsaasti myös maalauksia, kollaaseja, piirustuksia, grafiikkaa ja erilaisin sekatekniikoin toteutettuja teoksia. Myös Joonas Kokkosen Viimeiset kiusaukset -opperan lavastusveistokset kuuluvat lahjoitettuun kokoelmaan.

Kuvanveistäjä, professori Mauno Hartman kuoli 87-vuotiaana Lahdessa 18. heinäkuuta 2017. Hän oli syntynyt Turussa 5. heinäkuuta 1930. Vanhan hirren veistäjänä Mauno Hartmanista tuli suomalaisen kuvanveiston uudistaja. Hartman osallistui näyttelyihin 1950-luvun puolivälistä alkaen. Hän piti lukuisia yksityisnäyttelyitä kotimaassa ja ulkomaille sekä osallistui kutsuttuna Suomen taiteen näyttelyihin eri puolilla maailmaa. Hänen teoksiaan on merkittävimpien suomalaisten taidemuseoiden ja säätiöiden kokoelmissa ja myös useissa ulkomaisissa kokoelmissa. Mauno Hartmanille myönnettyistä lukuisista palkinnoista ja tunnustuksista mainittakoon Pro Finlandia-mitali (1977) ja Prinssi Eugen -mitali (1992). Professorin arvonimen hän sai vuonna 1988.

Olavi Lanun lahjoituskokoelma on läpileikkaus taiteilijan koko tuotannosta. Se käsittää maalauksia ja piirustuksia 1950-luvulta alkaen, grafiikkaa, valokuvia, taiteilijan materiaalikokeiluja, reliefejä, veistoksia, luonnosmateriaaleista tehtyjä teoksia sekä lasikuitu- ja betoniveistoksia. Kolme betoniveistosta sijoitettiin kesällä 2017 Pikku-Vesijärven puistoon ja neljä teosta Radio- ja tv-museon piha-alueelle.

Lahtelainen kuvanveistäjä, professori Olavi Lanu (1925–2015) oli kansainvälisesti tunnettu ympäristötaiteilija. Viipurin maalauskunnassa 10. heinäkuuta 1925 syntynyt Olavi Lanu opiskeli maalausta Vapaassa taidekoulussa ja Suomen Taideakatemian koulussa 1940-luvun lopul-

Museon henkilökunta tutustuu Olavi Lanun teoksiin taiteilijan omassa varastossa kesällä 2017. Kuva Mika Pettinen.

la. Vuonna 1956 Lanu muutti puolisonsa Tutan kanssa Lahteen. Molemmat toimivat opettajina Launeen yhteislyseossa. 1970-luvulla Olavi Lanu liittyi Taideteollisen oppilaitoksen (nykyisen Muotoiluinstituutin) sekä Taideinstituutin opettajakuntaan.

Olavi Lanun uran tärkein etappi ja ponnahduslauta kansainväliseen kuuluisuuteen oli osallistuminen Venetsian biennaaliin 1978. Lanun huomiota herättäneen näyttelykokonaisuuden nimenä oli ”Elämää suomalaismetsissä”. Työt olivat luonnonmateriaaleista tehtyjä ja niillä päällystettyjä. ”Elämää suomalaismetsissä” -teoskokonaisuus oli lähtökohta taiteilijan koko myöhemmälle tuotannolle, myös Lahden Lanu-puistolle, jonne taiteilija teki 12 suurikokoista betoniveistosta vuosien 1989-1992 aikana.

Kaupungin taidekokoelma

Kaupungin taidekokoelmalle ei ole erillistä hankintamäärärahaa vaan hankintoihin käytetään tapauskohtaisesti joko museon kokoelmahankintamäärärahoja tai kaupungin muiden organisaatioiden määrärahoja.

Loviisanpässin elementtimuuntamon taideteoksen avajaisia vietettiin 23.5. Taideteoksesta järjestettiin kutsukilpailu, johon osallistui viisi paikallista taiteilijaa. Voittajaehdotuksen tekijä oli Virva Kanerva (s.1983), lahtelainen kuvanveistäjä ja Lahden Taideinstituutin kasvatti. Kaupunkimuuntamon seinille kiinnitetty teos sai paikan historiaa kunnioittaen nimekseen ”Loviisan Pässä”. Lahti Energia lahjoitti teoksen Lahden kaupungille.

Mäkihyppääjä-patsastoimikunta, joka muodostui LHS:n Punapaitojen sekä Lahden hiihtoseuran edustajista, lahjoitti hankkimansa Mäkihyppääjä-patsaan kaupungille patsaan avajaisjuhlassa 24.10. Näin toteutui Lahden Hiihtoseuran 40-vuotinen haave Mäkihyppääjä-patsaasta. Punapaidoista muodostettu patsastoimikunta keräsi puheenjohtajansa Niilo Halosen johdolla rahoituksen teokselle lähinnä paikallisilta yrityksiltä. Monien vaiheiden jälkeen toimikunta valitsi rakennusarkkitehti Vesa Ekholmin patsaan suunnittelijaksi. Teos sijoitettiin urheilukeskukseen, mäkimontun ja katsomon läheisyyteen. Kaupunki kustansi teoksen perustuksen ja betonijalustan.

Loviisanpässin taideteoksen avajaisia vietettiin 23.5. Kaupunkimuuntamon seinille kiinnitetty teos sai paikan historiaa kunnioittaen nimekseen ”Loviisan Pässä”. Keskellä kuvanveistäjä Virva Kanerva. Kuva Päivi Siikaniemi.

Kaupunginhallitus tilasi muotokuvan kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirrasta marraskuussa 2017. Muotokuvan tekijäksi valittiin taiteilija Tuomo Laakso ja muotokuva paljastetaan keväällä 2018 Myllyvirran jäädessä eläkkeelle.

Lehtiojan palvelukeskus on saanut siellä näyttelyitä pitäneiltä taiteilijoilta lahjoituksia myös vuonna 2017. Teoksiaan ovat lahjoittaneet Eeva Kirilin-Helenius, Manna Kopra, Lila Vainikka, Keijo Järvinen ja Jarmo Kukkonen. Lahjoitetut teokset on sijoitettu Lehtiojan palvelukeskuksen tiloihin. Teokset luettelointiin kaupungin taidekokoelmaan.

Tyttökoulun Talo-Osakeyhtiö on lahjoittanut Lahden taidemuseolle Tiirismaan koulun muotokuvat, kaikkiaan kahdeksan maalausta, joiden joukossa on rehtoreiden muotokuvia. Teokset liitetään kaupungin taidekokoelmaan.

Talviurheilukokoelma

Talviurheilukokoelmaan lahjoitettiin esineitä 28 hankintaerää ja yhteensä esinekokoelma karttui 125 objektilla. Esine/käsiarkistoon otettiin vastaan kolme hankintaerää, joissa on yhteensä 30 objektia. Postimerkkikokoelma karttui ostoina 27 merkillä ja leimakuorella yhteensä kahdessa hankintaerässä. Valokuvalahjoituksia Hiihtomuseon kokoelmaan on vastaanotettu yksi hankintaerä ja yksi kuva vuoden 2017 aikana. Hiihtomuseon käsikirjasto täydentyi 23 hankintaerällä, joista kirjoja 17 kappaletta ja lehtiä tai vuosikirjoja kuusi vuosikertaa.

MM-kisaorganisaatio lahjoitti kisojen jälkeen kisoista kertovia aineistoja kuten banderolleja ja numeroliivejä. Lahden museoiden valokuvaaja dokumentoi laajasti MM-kisojen tapahtumia avajaisista urheilullisiin huippuhetkiin ja yleisön ilonpitoon. Pitkäaikainen kisatytö ja ryhmän kapteeni Tanja Arvila lahjoitti kuluneen kisavuoden kisatytön asukokonaisuuden. Näin täydentyi jo aiempina vuosina saatu kisatytöasujen kokonaisuus.

Vuoden 2017 aikana Talviurheilukokoelmaan vastaanotettiin lahjoituksena Suomessa ainutkertainen Vasaloppet -mitalikoelma hiihtäjä Pauli Siitoselta. Siitonen on yksi menestyneimpiä pitkänmatkan hiihtäjiä. Hän on voittanut Vasaloppetin 1973 ja saavuttanut yhteensä viisi voittoa Finlandia hiihdossa 1976-1980.

Nuori naismäkihyppääjä Julia Kykkänen lahjoitti mäkihyppypukunsa ja yhden pokaalinsa talviurheilukokoelmaan. Näin saatiin tallennettua naisten mäkihypyn historiaa, kun Kykkänen osallistui ko. puvulla ensimmäisiin naisten arvokisoihin Liberecin MM-kisoissa 2009.

Suomen Urheilun eettinen toimikunta (SUEK) ja Kansainvälinen Hiihtoliitto (FIS) lahjoittivat Lahti 2017 MM-kisojen nimikirjoitusvalopallon Lahden kaupungin museon talviurheilukokoelmaan. Kuvassa vasemmalla FIS:n antidopingkoordinaattori Sarah Fussek ja SUEK:n pääsihteeri Harri Syväsalmi, oikealla tutkija Suvi Kuisma ja liikuntatoimenjohtaja Tommi Lanki. Kuvaaja Susanna Sokka, SUEK.

Laura Suninen ja Markku Paakki lahjoittivat marraskuussa 2017 Lauri Hottisen arkistomateriaalia liittyen kansainväliseen opiskelijoiden hiihtokilpailuun Saksassa 1941. Lahjoitusta vastaanottamassa tutkija Suvi Kuisma vasemmalla. Kuva Jorma Meronen.

Julkaisut ja artikkelit

Kuva-arkistonhoitaja Päivi Taipale kirjoitti ja toimitti 183-sivuisen teoksen ”Kaneli ja kardemumma - Lefrénin leipuriperheen elämää Lahdessa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa”. Lahden historiallisen museon julkaisuja 9.

Päivi Taipale kirjoitti tekeillä olevaan Lahden kauppatorin kaivauksista kertovaan kirjaan artikkelit: ”Yli-Mäkelän tontin kauppa ja kauppiaat”, ”Leipuri Oskar Lefrén”, ”Nahkuri Wilhelm Forsberg”.

Tutkija Suvi Kuisma kirjoitti Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirjaan 2017 artikkelin ”Lahti International Ski City – the Development of Lahti City to Remarkable Ski Games Resort from 1920s to 1950s”.

Suvi Kuisma kirjoitti 1.3.2017 Lahden museoiden blogiin Maakunnan mainiot, ”Mitä Lahden MM-kisoista ja Salpausselän kisoista tallentuu tuleville sukupolville?”.

Amanuenssi Maija-Riitta Kallio kirjoitti museon julkaisuun Sata askelta Lahdessa. Lahtelaista elämänmenoa itsenäisessä Suomessa ”Kuvaa-mataiteiden temppeli väliaikaisissa tiloissa”. Lahden historiallisen museon julkaisuja 10. s. 112-127.

Maija-Riitta Kallio kirjoitti 2018 julkaistavaan teokseen ”Helmiä Lahden taidemuseon kokoelmista” ”Viipurin taideperintö Lahdessa”.

Hiihtäjä Pauli Siitonen lahjoitti Worldloppet Masters Finland 30-vuotishistoria-kirjan julkaisutilaisuudessa 28.9.2017 Vasaloppet –kisoista saavuttamansa mitalit. Kuva Mari Lindgrén.

Helena Peippo ja Riitta Palomäki inventoivat Hiihtomuseon esineistön ennen kellariremontin alkua Kuva Jorma Meronen.

Luennot

Suvi Kuisma piti esitelmän ”Lahti International Ski City – the Development of Lahti City to Remarkable Ski Games Resort from 1920s to 1950s” Ski Congress 2017, 1.–4.3.2017 Jyväskylän yliopisto ja vierailu Lahteen 4.3.2017. Järjestäjät: Suomen urheiluhistoriallinen seura, Liikuntatieteellinen Seura ja Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos sekä liikuntatieteellinen tiedekunta Jyväskylän yliopisto.

Maija-Riitta Kallio luennoi ”Viipurin taidemuseon kokoelmista” Historiallisessa museossa 21.3.

Lauri Löfman luennoi ”Mitalit ja palkinnot – vastaanotto, säilytys ja konservointi”, Urheilumuseopäivillä 22.11.

Sari Kainulainen luennoi ”Mitä meistä jää? Miten varmistaa, että kotiemme kuva- ja arkistodokumenteista on hyötyä tuleville polville”. Länsisuomalaiset ry:n tilaisuus 14.2.

Koulutukset ja muut

Kokoelmayksikön henkilökunta osallistui Lahden museoiden museoarvointitilaisuuksiin 24.10, 25.10 ja 27.11.

Koko yksikköä koskivat seuraavat koulutukset liittyen museon kokoelmaohjelman migraatioon: Collecte kokoelmaohjelma, Mikko Sola, Userix, 19.1., Laatusuunnitelmiin - yhtenäistä kokoelmahallintaa -webinaari, Museum Plus RIA 7.9., Muusa-museotietokannan uudet ominaisuudet 28.11. ja Profiumin esittely 14.12. Lisäksi tutkijat ja kokoelmapäällikkö tutustuivat ohjelmiin osana muita koulutuksia.

Kokoelmapäällikkö Sari Kainulainen osallistui Lahden kaupungin järjestämiin esimieskoulutuksiin 5.1. 16.2. 24.4. 26.4. 29.8. ja 20.-21.11. ja suorittaa 22.9.2016 – 21.9.2018 opetushallituksen Johtamisen erikoissammattitutkintoa koulutuskeskus Salpauksessa.

Sari Kainulainen osallistui Museoviraston Laatusuunnitelmiin webinaariin 24.1. ja 7.9.,

TAKO-seminaariin Museovirastossa 7.-8.2., Taidemuseoiden digiloikka ja muuta ajankohtaista webinaariin 27.4., Valtakunnallisille museopäiville Raumalla 8.-10.5., Museoalan teemapäiville Helsingissä 14.-15.9. ja Kokoelmatiedot talteen ja käyttöön seminaariin, Helsingissä 16.-17.11.

Amanuenssi Maija-Riitta Kallio osallistui Alueellisen museotyön päivään Kansallismuseossa 2.6.

Kuvankäsittelijä Mervi Mäkinen osallistui Finnan etäyhteyskokoukseen 14.2., Finnan hallintaliittymän koulutukseen 25.4., Finnan viestintätö-pajaan 21.9., Verkkoviestinnän kehittämispäivään verkkopäivittäjille 5.10., Valokuva-arkiston kuvat Ceepos verkkokauppaan 18. 10. ja Lahden museoiden kuva-arkistoitapäivään 14.11.

Tekstiilikonservaattori Maija Nisonen osallistui museon opintomatkalta Viljandiin ja Pöltsamaalle 9.-11.6., Pohjoismaisen konservaattoriliiton koulutuspäivään 3.11. Museoviraston kokoelmakeskuksessa, aiheena suunnitteluprosessi ja kokoelmakeskuksen esittely sekä Pohjoismaisen konservaattoriliiton tekstiilikonservointiryhmän kokoukseen 15.11. Tampereen museoiden kokoelmakeskuksessa, aiheena kokoelmien pelastussuunnitelma.

Maija Nisonen konsultoi Heinolan kaupungin museon tekstiilipäivässä 14.3. antaen neuvontaa tekstiilien hoidossa ja tunnistamisessa.

Valokuvaaja Tiina Rekola osallistui Finnan hallintaliittymän koulutukseen 25.4., Muusa asiakastapaamiseen Helsingissä 10.10. ja Valtakunnallisille kuva-arkistopäiville Museovirastossa 21.-22.11.

Kuva-arkistonhoitaja Päivi Taipale osallistui Valtakunnallisille kuva-arkistopäiville Museovirastossa 21.-22.11.

NÄYTTELYT

Vuoden 2017 aikana kaikki Lahden museot olivat edellisistä vuosista poiketen avoinna. Radio- ja tv-museo Mastola avautui yleisölle maaliskuun alussa ja Hiihtomuseo avattiin osittain loppiaisena 6.1., perusnäyttely Selän henkeä valmistui heinäkuussa. Lahden museoiden näyttely-yksikkö vastaa viiden museon näyttelyistä ja näyttelyteknisestä työstä neljässä eri museorakennuksessa. Näyttelytilat sijaitsevat Hiihtomuseossa, Historiallisessa museossa, Taidemuseossa sekä Radio- ja tv-museo Mastolassa.

Näyttely-yksikössä oli yksi henkilömuutos: näyttelytekniiseen ryhmään

rekrytoitiin Elina Liukkonen näyttelymestariksi. Projektitutkijat Maija Huusko ja Susanna Korhonen olivat tekemässä näyttelykäsikirjoitusta ensin Radio- ja tv-museo Mastolan perusnäyttelyyn sekä sen jälkeen Hiihtomuseon perusnäyttelyyn. Lisäksi yksikköön palkattiin ulkopuolisella hankerahoituksella määräaikainen projektitutkija Toni Puurtinen Mediakasvatusta Mastolassa -hankkeeseen 18.9.–31.12. Vuoden 2017 lopulla yksikön vahvuus oli seitsemän vakituista: näyttelypäälikkö, kaksi amanuenssia, yksi tutkija, vastaava näyttelymestari, kaksi näyttelymestaria sekä yksi määräaikainen työntekijä.

HISTORIALLINEN MUSEO

Kari Piippo – graafikko 24.3.–13.8.

Lahden historiallinen museo tuki Julistemuseon kansainvälistä julistettriennalea kahdella näyttelyllä. Toinen näistä esitteli Suomen kansainvälisesti arvostetuimpiin graafikkoihin kuuluvan Kari Piipon, joka tunnetaan pelkistetyin iskevästä julisteistaan. Näyttely Historiallisessa museossa oli monipuolinen läpileikkaus Piipon lähes viidenkymmenen vuoden urasta visuaalisen kommunikaation parissa. Esillä oli julisteiden lisäksi kuvituksia, tunnuksia ja piirustuksia.

100 askelta Lahdessa 15.9. alkaen

Historiallisen museon pitkäaikainen tavoite on ollut tuottaa laajasti kaupunkia ja maakuntaa käsittelevä näyttelykokonaisuus. Suomi100-juhlavuosi tarjosi tähän erinomaisen ajankohdan koko Lahden museoiden näkökulmasta.

100 askelta Lahdessa johdattelee näyttelyvieraan matkalle pitkin Vesijärvenkatua. Matka vie rautatieasemalta satamaan sekä ajassa että paikassa, tarinoiden ja muistelmien lomassa. Vesijärvenkatua kulkien tarkastellaan mitä lahtelaisuudesta voidaan kertoa merkittävien tapahtumien, tapahtuma- ja tapaamispaikkojen, ihmisten, tapojen ja kaupunkikuvan kehittymisen näkökulmasta. Tutustumme lahtelaisittain tärkeisiin teemoihin ja sosiaalisiin ilmiöihin itsenäisyyden ajalla 1917–2017.

Näyttelyn kerronta on monitasoista. Se käy läpi kaupungin kehittymiseen liittyviä historiallisia tekijöitä ja poimii niihin liittyviä taustatarinoita. Suomi100-juhlavuoden hengessä näyttelyä tehdään yhdessä: kaupunkilaisilta kerätty materiaali - valokuvat ja tarinat - ovat nähtävissä virtuaalilasitoteutuksessa, jonka avulla luodaan jännittäviä näkökulmia kaupungin kirjoitettuun historiaan. Näyttelyn valmistamiseen on osallistunut kaupunkilaisten lisäksi lukiolaisryhmiä, joiden ympäristöhavainnointiprojektin tulokset sijoitettiin virtuaali-Lahteen omaksi koko-

Graafikko Kari Piippo esitteli lehdistölle tuotantoaan. Kuva Ilkka Kuhanen.

Pienoismaalleilla on tärkeä osuus näyttelysuunnittelussa. Kuva Ilkka Kuhanen.

100 askelta Lahdessa
vie aikamatkalle Vesi-
järvenkatua pitkin, sen
yrityksiin ja liikkeisiin.
Kuvat Tiina Rekola.

naisuudekseen. Materiaalinkeruu jatkuu ja näyttely täydentyy koko sen elinkaaren ajan.

Syksyn aikana järjestettiin Historiallisella museolla luentosarja, joka syvensi 100 askelta Lahdessa -näyttelyn ja -kirjan teemoja.

27.9. Dosentti, rakennustutkija Riitta Niskanen: Piirrä Lahti! Kaupunkisuunnittelua sadan vuoden ajalta.

11.10. Tutkija Janne Ridanpää: Toteutuneita ja toteutumattomia unelmia – kiskoliikennettä Lahdessa.

25.10. Dosentti, historiantutkija Samu Nyström: Sairaalanmäki – lahtelaisten elämän ja kuoleman paikka.

8.11. Kirjailija Kalle Veirto: Lahtelaisen urheilun suuri salaisuus.

23.11. Dosentti, tutkija Kati Mikkola: Läpeensä hämäläinen vai kauttaaltaan moninainen? – Tulkintoja 1900-luvun alkupuoliskon Lahden kulttuurisesta, yhteiskunnallisesta ja uskonnollisesta kirjosta.

HUONEEN 12 NÄYTTELYT

Historiallisen museon salin 12 näyttelyt olivat:

Urheilu julistetaiteen innoittajana 9.2.–5.3.

Historiallinen museo osallistui Lahdessa järjestettyjen vuoden 2017 hiihdon maailmanmestaruuskisojen tunnelmaan Hiihtomuseon ja Julistemuseon aineistosta koostetulla teemanäyttelyllä. Urheilu on ollut innostava aihepiiri julisteille. Niiden estetiikkaan on vaikuttanut urheilun vauhti ja voima ja juliste on edelleenkin tärkeä tapa tiedottaa ja markkinoida urheilutapahtumaa. Jälkikäteen katsottuna julisteet kertovat paljon omasta ajastaan. Monet tunnetut suomalaiset taiteilijat, kuvittajat ja mainosgraafikot ovat suunnitelleet urheiluaiheisia julisteita.

Napoliinlahdelta Keiteleelle – Viipurin taidemuseon aarteita Lahdessa 8.3.–3.5.

Joulukuussa 1950 Lahdessa vietettiin uuden taidemuseon avajaisia. Tilaisuus oli arvokas ja juhlava. Nuori kaupunki oli saanut kulttuurihistoriallista syvyyttä, kun Viipurin taidemuseon ja myös Viipurin historiallisen museon aarteita oli luovutettu Lahden museotoimen vaalittavaksi.

Legendaarinen Ravintola Torvi ja Microvox-studio tunnetaan Lahden ulkopuolellakin. Kuva Tiina Rekola.

Viipurista saadut 70 teosta ovat Lahden taidemuseon vanhin ja arvokkain osa. Kokoelmassa on mm. Suomen kultakauden mestareiden Akseli Gallen-Kallelan, Eero Järnefeltin, Albert Edelfeltin ja Ferdinand von Wrightin teoksia sekä useita ulkomaisia maalauksia 1800-luvulta, mukaan lukien yksi Ivan Aivazovskin maalaus. Kokoelman ulkomaiset teokset ovat kuuluneet saksalais-venäläisen taiteilijan ja taiteen keräilijän William Tillman Grommén lahjoituskokoelmaan. Viipurissa olleista Alfred Kordelinin säätiön talletuksista Lahteen saatiin 11 teosta.

Itsenäisyyden juhluvuotta kunnioittaen tästä Viipurin perinnöstä oli Historiallisessa museossa esillä 30 teoksen valikoima, mukana myös ne kaikkein rakastetuimmat teokset: Gallen-Kallelan *Keitele*, Järne-

feltin *Syysmaisema Kolilta*, von Wrightin *Huuhkaja hyökkää jäniksen kimppuun* sekä Jussi Mäntysen *Ilves*. Koska Viipurin taidemuseo ehti toimia vain yhdeksän vuoden ajan, viipurilaisten taiteilijoiden teoksia ei ehditty kovin paljon hankkia kokoelmiin. Viipurin taiteilijaseuraa näyttelyssä edustivat Väinö Rautio, Viljo Kojo, Eero Lehikoinen, Väinö Hervo ja Aleksander Paischeff.

Paperitiikerit 9.5.–4.6.

Paperitiikerit-näyttely esitteli suunnitelmiksi jääneitä maisema-arkkitehtuurikohteita. Nämä paperitiikerit eivät ole koskaan toteutuneet ja päässeet muokkaamaan kaupunkikuvaa, vaan ne ovat jääneet suunnittelupöydälle poliittisten erimielisyyksien tai taloudellisten syiden vuoksi. Näyttely herätteli pohtimaan, mikä merkitys laadukkaalla suunnittelutyöllä on, ja miten julkinen keskustelu vaikuttaa suunnitelmien toteutumiseen.

Lahden kansainvälisen julistetriennalen juryn näyttely

9.6.–24.9.

Perinteisessä kansainvälisen juryn näyttelyssä julistetriennalen yleisö pääsee tutustumaan juryn jäsenten omaan tuotantoon. Vuoden 2017 triennalen voittajat valitsi kesäkuun alussa arvovaltainen kansainvälinen jury, johon kuuluivat graafinen muotoilija Fons Hickmann, Saksa, graafinen muotoilija Tomasz Boguslawski, Puola, graafinen suunnittelija Parisa Tashakori, Iran / Yhdysvallat, graafinen muotoilija Erich Brechbühl, Sveitsi ja graafinen suunnittelija Klaus Welp, Suomi.

Kokoelmien kätköistä: Muotia 1950-luvulta touko-kesäkuu

Museon toiseen kerrokseen koottiin 1950-luvun naisten muotia esittelevä vitriininäyttely Lahden kaupunginmuseon kokoelmista. Näyttely toi tuulahduksen 1950-luvun tyylistä ja alkaneesta keväästä.

Lahti-tatuoinnit, valokuvanäyttely 29.9.–31.12.

Historiallisessa museossa esiteltiin 26 Lahti-aiheista tatuointia 17 henkilöltä. Näyttelyn kuraattorina toimi Sauli Hirvonen. Näyttely liittyi Hirvosen käynnistämään Kotiseututatuoinnit-hankkeeseen, jossa ajatuksena on kerätä kuva-aineistoa kotiseutuhenkisistä ja paikallisidentiteettiä liittyvistä tatuoinneista. Ne voivat olla kuntien ja kaupungin-

Paperitiikerit-näyttelyn lahtelaista osuutta. Kuva Tiina Rekola.

Uusittua Viipurin perintö Lahdessa –näyttelyä. Kuva Ilkka Kuhanen.

nosien nimiä, vaakunoita, rakennuksia, perinnemaisemia, symboleita, sloganeita tai tekstejä, urheiluseurojen tunnuksia tai paikallisten yritysten logoja.

Näyttely kiinnosti erityisesti lahtelaisia sekä kotiseututyötä tekeviä. Yhtä lailla näyttely tarjosi kiinnostavaa nähtävää tatuointien tekijöille ja ylipäänsä niistä kiinnostuneille. Näyttely oli osa Suomi100 -juhlavuoden ohjelmaa.

KUUKAUDEN ILMIÖ

Lahden kartanon museokaupassa nostetaan kalenterikuukausittain vitriiniin kuva, ilmiö, esine, taulu, juliste, tarina tai muu vastaava ajan-kohtainen tai muuten mielenkiintoinen aihe, jota ei välttämättä saada sijoitetuksi museon näyttelyihin. Kuukauden ilmiöön pääsee tutustumaan ilman pääsymaksua.

Tammikuu, Vanhan hyvän ajan rakentajat Aleksanterinkatu 29:ssä

Arkkitehti Unto Ojosen suunnittelema virkailijatalo valmistui Aleksanterinkatu 29:een vuonna 1950. Se oli kaupungin ensimmäinen virkailijoilleen rakennuttama asuintalo. Asukkaat olivat kaupungin työntekijöitä, kuten teknisen viraston väkeä, opettajia, näyttelijöitä, lääkäreitä ja sairaanhoitajia. Myös kaupungin johto muutti taloon. Rakennusta alettiin kutsua Olavinlinnaksi tunnetuimman asukkaansa, kaupunginjohtaja Olavi Kajalan (1905–1967) mukaan.

Parvekkeet päädyttiin syksyllä 2015 korjaamaan huonon kunnon vuoksi. Neuvotteluissa rakennusvalvonta ja museo korostivat rakennuksen merkittäviä arkkitehtonisia, kulttuurihistoriallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja. Korjaustavaksi päätettiin vanhojen parvekkeiden uusiminen tarkasti vanhaa mallia, vanhoja työtapoja ja materiaaleja käyttäen. Tavoite toteutui kirjaimellisesti. Käsien valmistetuin puumuotein valetut parvekkeet ovat kuin alkuperäisen suunnittelijansa kynästä. Lisäksi päätettiin palauttaa parvekkeiden lankalaiset väliseinät, jotka vuosituhannen vaihteessa oli korvattu aaltopellillä. Kokonaisuus osoittaa harvinaista pieteettiä ja ammattitaitoa. Lahden kaupunki palkitsi parveketyön

Lahtelaisille tutut symbolit ovat ikuistuneet iholle. Kuva Mika Lintunen.

marraskuussa 2016 Apoli-tunnustuksella, joka jaetaan vuosittain ansiokkaasta kaupunkikuvaan vaikuttaneesta työstä tai teosta.

Helmi–maaliskuu, Konservoinnista palannut viikinkiajan miekka

Kesällä 2016 Asikkalassa tehtiin paikallisten metallinilmaisinharrastajien ja Lahden kaupungin museon arkeologien yhteistyönä tutkimuksia, joiden yhteydessä löydettiin muun muassa viikinkiajalle (n. 800–1050 jaa) ajoittuva miekka. Miekka oli esillä museossa toukokuun 2016 Kuukauden ilmiönä. Tämän jälkeen miekka toimitettiin konservoitavaksi Turkuun Osuuskunta Arkebuusin konservattori Anu Kinnuselle. Konservoidun miekan lisäksi esillä oli konservointikertomus, josta selviää, kuinka monivaiheinen ja aikaa vievä prosessi konservointi on.

Huhtikuu, Huhtikuu

Kuukauden ilmiössä keskityttiin itse ajankohtaan: huhtikuuhun liittyviin merkityksiin. Ilmiön aihetta avattiin kuukauteen liitetyn kansankulttuurin, taiteen, kaunokirjallisuuden ja populaarikulttuurin ilmiöiden kautta.

Nikkisen Kenkä Oy:n 1950-luvun mallistoa. Kuva Tiina Rekola.

Toukokuu, Nikkisen Kenkä Oy 1909–2016

Kuhmoisista Lahteen muuttanut suutarimestari Wihtori Nikkinen perusti yhdessä orimattilalaisen Juho Laaksosen kanssa Rauhankatu 5:een Laaksosen & Nikkinen jalkineliikkeen 4.4.1909. Historiallisen museon vitriinissä oli esillä Nikkisen kengässä 1950-luvulla myytyjä jalkineita. Tuolloin ja vielä seuraavallakin vuosikymmenellä Suomessa myytävät kengät oli valmistettu suomalaisissa kenkätehtaissa, vain 0,5 % kengistä oli tuontitavaraa.

Kesäkuu, Vanha tiekarhun terä Ranta-Kartanon työmaalta

Näytteillä ollut tiehöylän terän kappale löytyi Lahden Ranta-Kartanon rakennustyömaalta, Jalkarannantien ja Ståhlberginkadun risteysalueelta sekoittuneesta maasta, noin metrin syvyydestä. Terän tarkkaa ikää ja käyttöaikaa oli vaikea määritellä. Lähes samanlainen terä oli valokuvassa, joka oli otettu vuonna 1932.

Heinäkuu, Lahden II kansainvälisen julistebiennalen 1977 tunnusjuliste

Esillä oli Kai Kujasalon suunnittelema tunnusjuliste ja julisteen originaali Lahden II kansainväliseen julistebiennaleen vuonna 1977.

Syys-lokakuu, Viron kansallismuseo

Naapuri- ja sukulaiskansamme lähes puolitoista vuosisataa elänyt unelma, Viron kansallismuseo, on toteutunut. Syksyllä 2016? Tartossa avatun Eesti Rahva Muuseumiin juuret ovat vuodessa 1869. Tartossa järjestettiin tuolloin Viron ensimmäiset laulujuhlat, ja niiden yhteydessä nousi ajatus kansan henkisen ja esineperinteen keräämisestä.

Museorakennuksesta järjestettiin 2005 kansainvälinen arkkitehtikilpailu. Sen voitti ranskalainen arkkitehtitoimisto DGT ehdotuksellaan Muistojen kenttä. Kilpailussa menestyivät myös suomalaiset arkkitehdit, kuten toisen palkinnon saanut Arkkitehtitoimisto ALA. Eesti Rahva Muuseum esiteltiin kuukauden ilmiönä kaupunginmuseon valokuvaaja Tiina Rekolan kesäkuussa 2017 ottamissa upeissa kuvissa.

Joulunaika, Oi kuusipuu, Oi kuusipuu – joulukuusenkoristeita kokoelmasta

Suomalaiseen joulunviettoon on aina liittynyt leimallisesti itsetekeminen ja käsillä tekemisen tapa. Tämä näkyy myös joulukuusenkoristeissa. Suosittuja kuusenkoristeita 1900-luvun alkupuolella olivat erilaiset paperista leikatut tonttu-, enkeli- ja rengasnauhat ja -koristeet sekä värikkäisiin papereihin käärityt karamellit. Oljesta tehtyjen koristeiden suosio on ollut ajatonta. Jo 1800-luvulta lähtien kaupoissa oli tarjolla teollisesti tuotettuja joulukoristeita, alkuvaiheessa koristeet olivat enimmäkseen saksalaista tuontitavaraa. Lasisia koristeita ja metallinhuoltoista kimallennauhaa, lamettaa hankittiin porvariskotien kuusiin. Suosittu saksalainen lasinen koriste oli joululintu, jonka kotoinen vastine saatettiin itse tehdä puusta. Esillä olleet joulukuusenkoristeet olivat museon kokoelmista.

Historiallisen museon näyttelyissä ja tapahtumissa vieraili vuoden 2017 aikana 11 712 kävijää.

TAIDEMUSEO

Taidemuseossa jatkui vielä tammikuun ajan Gary Wornellin kuratoima Nepalin aarre -näyttely. Se tarjosi kiehtovan matkan nepalilaisien käsityöläisten elämään ja työskentelyyn valokuvien, tekstien, videodokumenttien ja esineistön välityksellä. Tammikuussa oli kaksi tapahtumaviikonloppua, joiden ohjelmassa olivat taitelijatapaamiset Wornellin kanssa sekä Anne Meretmaan esitelmä Nepalin nykytilanteesta 15.1 ja 22.1.

Nepalin aarre -näyttelyn värit ilahduttivat katsojia. Kuva Gary Wornell.

*Jussi Valtakari,
After effect, 2017.
Taustalla Hanna
Vahvaselän Tiramisu.
Kuva Tiina Rekola.*

*Terhi Kaakisen Lymy,
taustalla Riku Riipan
veistoksia.
Kuva Tiina Rekola.*

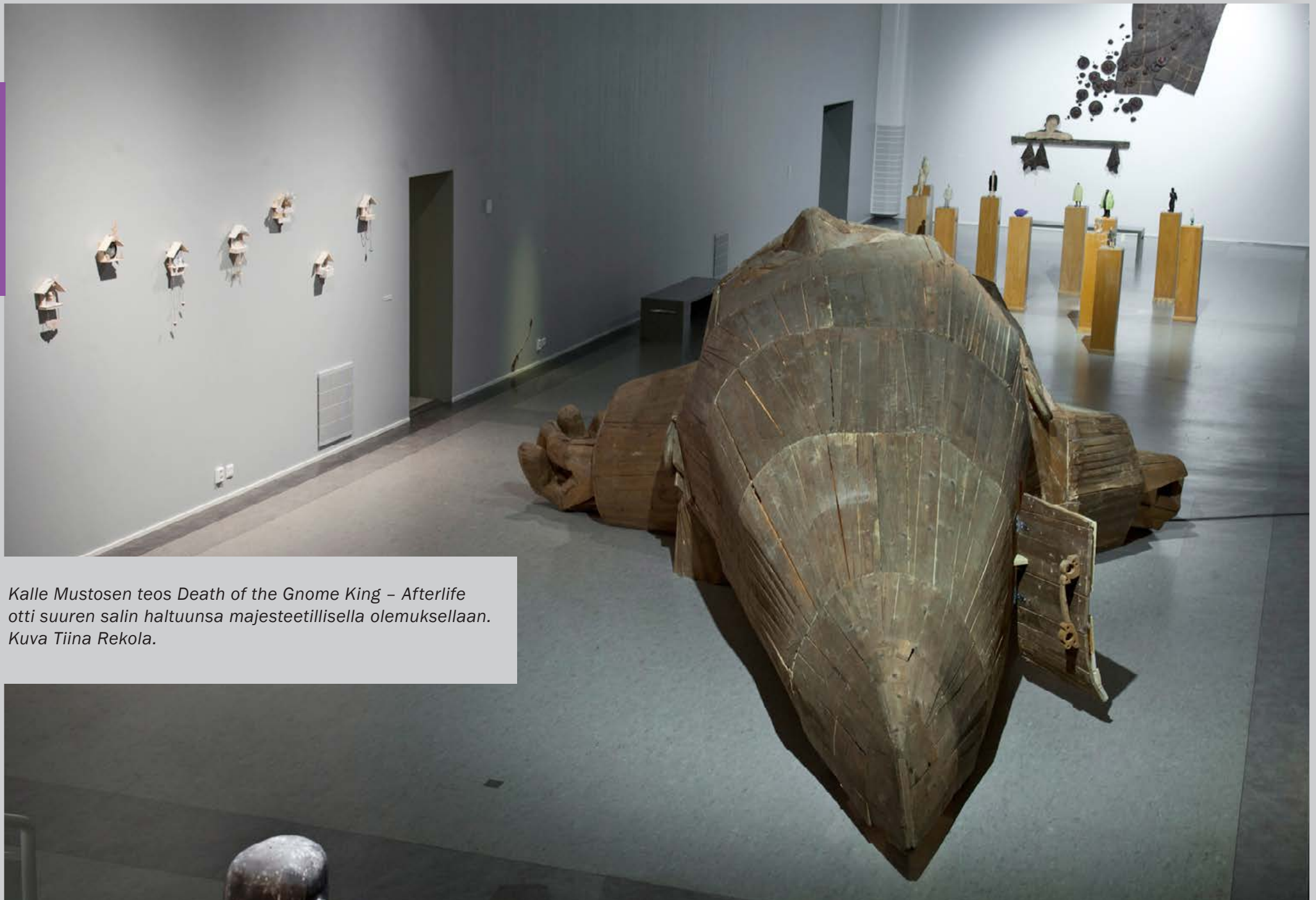

Takaisin puuhun 24.2.- 14.5.

Kevään näyttely oli kuvanveistäjä Kalle Mustosen kuratoima Takaisin puuhun. Näyttely esitteli kahdeksan erilaista tapaa käsitellä puuta kahdeksan taiteilijan teosten välityksellä. Taiteilijat olivat eturivin suomalaisia kuvanveistäjiä: Jasmin Anoschkin, Mauno Hartman, Terhi Kaakinen, Pasi Eerik Karjula, Kalle Mustonen, Riku Riippa, Hanna Vahvaselkä ja Jussi Valtakari. Teosten aiheet vaihtelivat lapsimuotokuvista arvoituksellisiin hahmoihin ja oli mukana maailman suurin puutarhatonttukin: Mustosen yli 8-metrinen teos Death of the Gnome King – Afterlife.

Näyttelyn yhteydessä oli useita tapahtumia: kuraattorikierrokset 26.2. ja 23.4. taiteilija Kalle Mustosen johdolla, taidejoogaa 8.4. ja äitienpäiviäviikonloppuna 12.- 14.5. Tanssii taiteiden kanssa -tapahtumakonaisuus, jossa esiintyivät sekä Lahden tanssiopiston ryhmät että Lahden lähimmäispalvelun Kiinni elämässä -hankkeen ryhmäläiset. Äitienpäivän kakkukahvit tarjosi Päijät-Hämeen taidemuseoyhdistys.

Kalle Mustosen teos *Death of the Gnome King – Afterlife* otti suuren salin haltuunsa majesteettillisella olemuksellaan. Kuva Tiina Rekola.

Lahden kansainvälinen julistetriennale 9.6.–24.9.

Suomi100-ohjelmaan valittu Lahden kansainvälinen julistetriennale oli esillä taidemuseossa kesäkauden. Museo täyttyi uusimmista julistetaiteen huipuista Suomesta ja maailmalta. Triennalen oheisnäyttelyitä oli kesän aikana myös Lahden historiallisessa museossa ja Aleksanterinkadun varrella. Elokuun ajan taidemuseolla oli julistetriennaleen liittyviä grafiikan työpajoja. Treinnalesta on kerrottu tarkemmin Julistemuseon osuudessa.

Taidelauantai-tapahtumassa 26.8. taidemuseolla nähtiin tanssia ja graafista taidetta yhdistävä Taidekollektiivi Liiketilän performanssi. Julistetriennalen aiheisiin liittynyt Lahden kaupungin ympäristötapahtuma pidettiin 23.9.

Triennalen jury koolla Taidemuseolla.

Elokuun ajan Taidemuseolla oli näyttelyyn liittyviä grafiikan työpajoja. Kuvat Erja Puodinketo.

Liiketila esiintyi Taidelauantaissa. Kuva Erja Puodinketo.

Julistetriennalen avajaisyleisöä. Kuva Tiina Rekola.

Näkymä suureen näyttelysaliin. Kuva Tiina Rekola.

Yhteisiä hetkiä 20.10.2017 – 21.1.2018

Taidemuseon Suomi100-ohjelmanäyttely Yhteisiä hetkiä kertoi tarinoita Lahdesta ja lahtelaisista. Yleisölle 20.10. avatun näyttelyn kaikilla taiteilijoilla oli lahtelaistaustaa. Näyttelyssä vierailtiin eri kaupunginosissa, seurattiin ihmisten merkityksellisiä reittejä ja kohdattiin lahtelaisia kasvokkain. Tunnelmallinen näyttely koostui maalauksista, valoku-

vista, installaatioista, piirroksista ja ääniteoksista. Sen taiteilijat olivat Marja-Liisa Jokitalo, Susanna Judin, Aaro Matinlauri, Miss Kompro, Anna Rikkinen, Antti Salokannel, Johannes Wilenius sekä Anna Turunen ja Anna Roininen, joiden teoksen toteutukseen Ostoskatu 1:n asukkaat osallistuivat. Näyttely jatkui vuoden 2018 tammikuun loppupuolelle.

Johannes Wileniuksen valokuvakokonaisuus Random 100. Kuva Tiina Rekola.

Näyttelyyn liittyi Tarinoita Lahdesta -tapahtumia, jotka olivat Lahden lähimäispalvelun Kiinni elämässä -hankkeen kaupunginosakerhojen kaikille avoimia kokoontumisia 30.10. ja 9.11. Marraskuussa amanuenssi Tuija Vertainen piti taidemuseolla taidehistorian luentosarjan. Marraskuussa pidettiin myös suuren suosion saaneet Ornamon Design Joulu Myyjäiset 25.-26.11.

Taidehistorian luentosarja, amanuenssi Tuija Vertainen:
 2.11. Ihmisten kuvia – Muotokuvien historiaa.
 9.11. Esineiden kuvia – Asetelmista readymade-teoksiin.
 16.11. Temppeleitä taiteessa, taide temppeleissä – taiteen ja arkkitehtuurin suhteesta.
 23.11. Maisemien historiaa.

Kulttuuriperintöä konservoimassa – Jorma Lyytikäisen työ-sarka 20.10.2017 – 21.1.2018

Samaan aikaan Yhteisiä hetkiä -näyttelyn kanssa taidemuseon sivugalleriassa oli esillä konservaattori Jorma Lyytikäisen elämäntyötä esittelevä näyttely. Lahden kaupunginmuseon / Päijät-Hämeen maakunta- ja aluetaidemuseon tuottama näyttely valotti konservaattorin ammattia myös yleisesti. Kulttuuriperintöä konservoimassa – Jorma Lyytikäisen työ-sarka -näyttely jatkui vuoden 2018 tammikuun loppupuolelle. 12.9. Näyttelyyn liittyi 9.12. konservaattori Lauri Löfmanin opastama ”Konservaattorin kierros”.

Mauno Hartmanin muistonäyttely 5.- 28.10. Pro Puu -galleriassa Pro Puu -galleria järjesti 5.-28.10. kuvanveistäjä, professori Mauno Hartmanin (1930–2017) muistonäyttelyn yhteistyössä Lahden taidemuseon kanssa. Näyttelyssä oli esillä muun muassa taiteilijan viimeisimpiä teoksia hänen työhuoneeltaan. Osa näyttelyn teoksista liitettiin museon Hartman-kokoelmaan.

Kulttuuriperintöä konservoimassa -näyttely on maakunta- ja aluetaidemuseon tuottama kiertonäyttely. Kuva Tiina Rekola.

JULISTEMUSEO

Lahden kansainvälinen julistetriennale

Julistemuseon näyttelykalenterissa vuoden 2017 kohokohta oli Lahden kansainvälinen julistetriennale. Triennalen päänäyttely oli esillä Taidemuseossa 9.6.–24.9. Triennalessa oli neljä julistesarjaa: aatteelliset, sosiaaliset ja kulttuurijulisteet, ympäristöjulisteet (Lauri Tarasti -palkinto), kaupalliset julisteet sekä erikoisteemalla itsenäisyys suunnitellut julisteet. Itsenäisyysarja oli suunnattu opiskelijoille ja alle 30-vuotiaille suunnittelijoille Suomen 100-vuotisjuhlan kunniaksi. Kulttuurijulisteiden ja ympäristöjulisteiden sarjat olivat esillä Lahden taidemuseossa, kun taas kaupallisten julisteiden ja itsenäisyysjulisteiden sarjat nähtiin ulkonäyttelynä Lahden kauppatorilla.

Sähköisessä muodossa toteutettu ilmoittautuminen triennaleen päättyi 15.12.2016. Määräaikaan mennessä ehdolle saapui 2100 julistetta noin 700 suunnittelijalta 60 maasta ympäri maailmaa. Kilpailutoimikunta valitsi näistä ehdokkaista näyttelyyn mukaan 345 julistetta 33 maasta. Erityisesti Kiina, Japani, Puola, Saksa ja Iran olivat vahvasti edustettuina. Palkittavat työt valitsi kansainvälinen jury kesäkuun alussa 2017.

Kilpailutoimikuntaan kuului tänä vuonna puheenjohtaja Kari Piipon lisäksi Grafian puheenjohtaja Antero Jokinen sekä graafiset suunnittelijat Marjatta Itkonen, Ilkka Kärkkäinen ja Aimo Katajamäki. Katajamäki suunnitteli myös triennalen tunnusjulisteeseen Graafikon Jaakobin paini. Kansainväliseen juryyn kutsuttiin graafinen muotoilija Parisa Tashakori Iranista, graafinen muotoilija Erich Brechbühl Sveitsistä, graafinen muotoilija, professori Fons Hickmann Saksasta, graafinen muotoilija Tomasz Boguslawski Puolasta sekä graafinen muotoilija Klaus Welp Suomesta.

Kilpailutoimikunnan jäsenten julisteet olivat esillä päänäyttelyn yhteydessä Taidemuseossa. Kansainvälisen juryn julisteista oli oma näyttelynsä 9.6.–24.9. Historiallisessa museossa ja 23.3.–16.8. siellä oli esillä graafikko Kari Piipon retrospektiivinen näyttely julistetriennalen rinnakkaisnäyttelynä.

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen lausui triennalen avaussanat. Vasemmalla kansainvälisen juryn edustajia. Kuva Tiina Rekola.

Julistetriennalen avajaisia vietettiin 8.6. ja näyttelyn Taidemuseossa avasi opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen, joka toimi myös tapahtuman suojelijana. Triennale oli osa Suomi100 -juhlavuoden ohjelmaa. Kaikkiaan näyttelyssä vieraili yhteensä 4 367 kävijää. Esillä olleet julisteet jäivät Julistemuseon kokoelmaan.

Palkinnot jaettiin seuraavasti:

Grand Prix: Jianping He, Saksa

Ensimmäinen palkinto, Grafia Tapani Aartomaa Prix: Mark Bohle, Saksa

Toinen palkinto, Lahti Prix: Yuan Wang, Saksa

Lauri Tarasti -palkinto ympäristöjulistelle: Piotr Depta-Klešta, Puola

Itsenäisyysarjan palkinto: Eemi Räsänen, Suomi

Kunniamaininnat:

André Baldinger, Toan Vu-Huu, Ranska

François Caspar, Ranska

Chun-Wei Chen, Taiwan

Andreas Golde, Saksa

Götz Gramlich & Klaus Staeck, Saksa

Mykola Kovalenko, Slovakia

Mehdi Mahdian, Iran

Simon Roth & Lisa Pommerenke, Saksa

Muut näyttelyt

Suomen Kansallismuseossa avattiin 17.2. Come to Finlandin järjestämä *matkailujulistenäyttely*. Näyttelyyn lainattiin Julistemuseosta seitsemän julistetta ja se oli jatkoa 23.1.–27.3.2016 Lappeenrannassa Etelä-Karjalan museossa esillä olleelle Come to Finland -näyttelylle, johon Julistemuseo lainasi yhden julisteen. Kansallismuseossa esillä olivat Paul Söderströmin ja Göran Englundin juliste Saimaa – La perle des lacs de Finlande, Aukusti Tuhkan Järnvägarnas ringresor, Hangon merikylpylä tuntemattomalta tekijältä, Osmo K. Oksasen Rautateiden rengasmatkat, Eric Vasströmin Kuopion talvikisat, Hans Björklindin Championnats du monde de ski Lahti ja Per-Olof Nyströmin Finland – Woodland. Näyttely oli esillä Kansallismuseossa 18.2.–28.5.

Lahden historiallisessa museossa oli hiihdon MM-kisojen aikaan 1.2.–5.3. Julistemuseon kokoelmista kymmenen julisteen näyttely aikaisempina vuosina Lahdessa pidettyjen hiihdon *MM-kisojen kisajulisteista*.

Taidemuseolla järjestetyissä näyttelyissä ja tapahtumissa vieraili vuoden 2017 aikana 15 381 kävijää, mikä on 2000-luvun kävijäennätys.

RADIO- JA TV-MUSEO

Radioaseman historiaa ja Kuulemiin ja näkemiin 1.3. alkaen

Radio- ja tv-museo Mastola avasi pitkän tauon jälkeen ovensa yleisölle 1. maaliskuuta 2017. Edeltävänä päivänä museolla pidettiin suuret avajaiset lähes 450 kutsuvieraan voimin. Avajaisissa oli mukana tuttuja mediakasvoja Yleisradiosta ja yleisöä viihdytti laulaja Matti Juhani Koivu.

Museon yläkertaan valmistunut *Lahden radioaseman historiaa* -näyttelyssä selviää mikä on Lahden suurasema ja miksi se aikoinaan päätettiin rakentaa juuri Lahteen. Lahden silhuettiin piirtyvät punavalkeat radiomastot kertovat mielenkiintoisen tarinan kaupungin nuoruusvuosilta: 1920-luvulla rakennetut 150-metriset radiomastot olivat suuri

Mastolan asiakasraati testasi uutta näyttelyä. Kuvat Elias Outakivi. Vas. alareuna kuva Tiina Rekola.

voimainponnistus pienelle kaupungille. Suomen kansa täytyi saada valtakunnallisten radiolähetysten pariin, joten Lahteen rakennettiin suur-radioasema.

Yläkerrassa on lisäksi *Mediakasvatus-piste*, jossa järjestetään mediakasvatukseen ja medialukutaitoon liittyviä työpajoja. Mediakasvatuspisteeseen liittyy myös ohjelmapolku, jossa museokävijä voi tehdä oman tv-ohjelman käsikirjoituksesta lähtien. Lopuksi oman videon voi kuvata greenscreen-studiossa sekä editoida ja lähettää sen itselleen.

Alakerrasta löytyy *Kuulemiin ja näkemiin* - radion ja television historiaa valottava perusnäyttely. Näyttely kertoo suomalaisen radio- ja tv-alan historiasta niin katsojien kuin ohjelmatekijöiden näkökulmista. Samalla se on läpikatsaus suomalaiseen ohjelmatuotantoon. Mediatunnelissa pääsee katsomaan ja kuuntelemaan yleisön suosikkiohjelmia menneiltä vuosikymmeniltä. Elävässä huoneessa voi tarkastella millaisia medi-alaitteita kodeissa on ollut eri vuosikymmenillä.

Mastolan asiakasraati kokoontui sähköpostitse useamman kerran sekä kertaalleen kasvatusten remontin valmistumisen jälkeen museossa.

Trafiikki-museot ry

Radio- ja tv-museo on jäsenenä liikenne- ja viestintämuseoiden yhdistyksessä Trafiikki-museot ry. Yhteisen hallituksen ohella osallistuttiin lehti- ja markkinointiyhteistyöhön. Trafiikki-museoilla on yhteismarkkinointia: yhteinen asiakaslehti, näyttelyitä, verkkosivuja, some-mainontaa ja Trafiikki-verkkokauppa. Lisäksi yhteistyön merkeissä tehtiin jokaisessa Trafiikki-museossa kuusi yhden minuutin pituista Minuutiksi museoon -videota, jotka jaettiin Trafiikin some-kanavissa. Videot olivat osa Trafiikin SUOMI100-juhlavuoden kampanjaa.

Trafiikkipäivää vietettiin Radio- ja tv-museo Mastolassa 9.10. Päivään osallistui lähes 100 osallistujaa kaikista kymmenestä Trafiikki-museosta. Päivän aikana tutustuttiin uudistuneisiin näyttelyihin, kokoustettiin sekä tehtiin testaus- ja keskustelukierroksia museon tiloissa sekä pihamaalla.

Kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta vas. ja Yleisradion toimitusjohtaja Lauri Kivinen avasivat uudistuneen Mastolan näyttelyt. Kuva Tiina Rekola.

Mastolan luentosarja

12.3. Lasse Vihonen: Asema sodassa.

9.3. Veikko Neuvonen, Pirjo Koskinen, Tapani Saimovaara, Petri Kuhno: Luonto-ohjelmat

26.3. Heikki Seppälä: Ulkolähetykset.

15.10. Tapani Ripatti: LET'S DANCE – DJ, radiotoiminnan ja diskokulttuurin seremoniamestari.

12.11. Leena Puntila: Vallankumouksesta menestykseen – kaupallinen radio Suomeen vuonna 1985.

26.11. Jorma Laiho: Radiomastot 90 vuotta. Luento oli osa tapahtumapäivän ”Radiomastot 90 vuotta” ohjelmaa 26.11.

Mastolan näyttelyissä ja tapahtumissa vieraili vuoden 2017 aikana 13 759 kävijää.

Hiihtomuseon perusnäyttely
"Hiihdon henkeä" tunnelmia
valmiista näyttelystä heinäkuun
alussa. Kuva Tiia Tiainen.

HIIHTOMUSEO

Lahti kansainvälinen hiihtokaupunki ja Salpausselkä elää –mediateos 6.1. alkaen, Hiihdon henkeä 7.7. alkaen

Hiihtomuseon kesällä 2016 käynnistynyt remontti jatkui vuoden loppupuolelle ja perusnäyttelyn tekeminen alkoi Lahden 2017 MM-hiihtokisojen jälkeen. Täysin uudistettu Hiihtomuseon perusnäyttely Hiihdon henkeä avautui yleisölle 7.7. Uusi perusnäyttely henkii hiihtotunnelmia koululaisten hiihdosta jokamiehen ja -naisen hiihtoharrastukseen. Myös Lahden kisahistoria kerrotaan uudella tavalla. Mäkihypyn sekä alppi- ja ampumahiihdon historiasta on omat kokonaisuutensa. Hiihtosisusta kertovia tarinoita voi kuunnella ääninäyteltyinä pätkinä sekä suomeksi että englanniksi tarinasalkusta. Hiihtomuseossa oli esillä myös hiihtäjäsankariemme, kuten muun muassa Marja-Liisa Kirvesniemen, Eero Mäntyrannan ja mäkisankarin Matti Nykäsen mitaleja ja palkintoja.

Hiihtomuseon avajais- ja tapahtumapäivä, Museoliiton SUOMI100-teenainen Yhteinen perintö -päivä järjestettiin loppiaisena 6.1. ja Lasten Talviolympialaiset 15.1.

Hiihtomuseon näyttelyissä ja tapahtumissa vieraili vuoden 2017 aikana 15 315 kävijää.

Koulutus

Näyttely-yksikön henkilöstö osallistui vuoden 2017 aikaan seuraaviin koulutuksiin:

Amanuenssi Ilkka Kuhanen, Museoliiton järjestämä Näyttely-Café 7.-8.11.

Tutkija Hanna Suihko, Museoliiton järjestämä Näyttely-Café 7.-8.11.

Näyttelymestari Elina Liukkonen, Metropolian järjestämä TV-kamaryönkurssi 15.-16.5.

Näyttelypääällikkö Tiia Tiainen, Valtakunnalliset museopäivät Raumalla 8.-10.5.

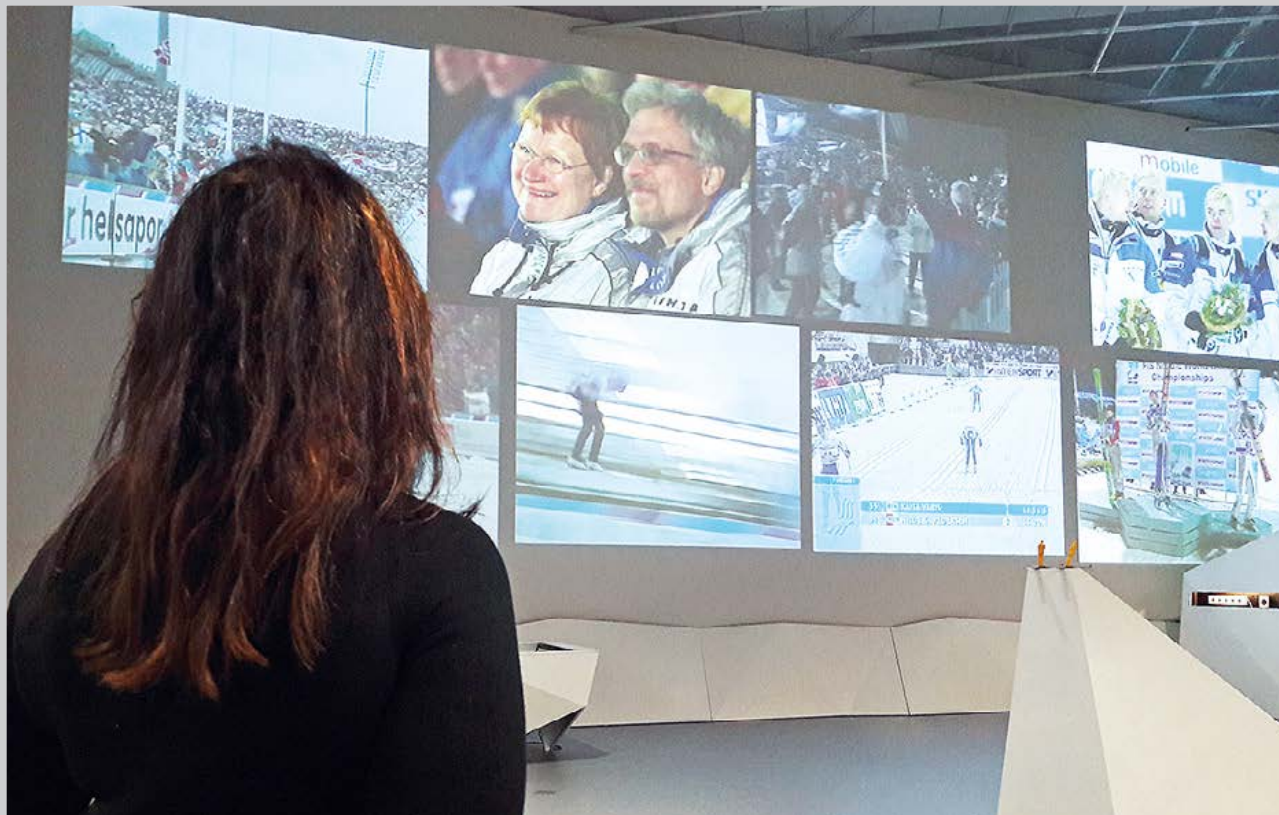

Hiihtomuseon perusnäyttelyä "Hiihdon henkeä" rakennetaan. Kuvassa konservattoriharjoittelija Heidi Vanha-Honko, näyttelymestari Elina Liukkonen ja konservattori Lauri Löfman. Kuva Silja Kuortti

Susanna Korhonen ja Tiia Tiainen tarkistavat näyttelyn teksti- ja kuvapaneeleita. Kuva Silja Kuortti.

Hiihtomuseon uuden mediaseinän ja perusnäyttelyn tunnelmia. Kuvat Tiia Tiainen.

ASIAKASPALVELU

MM-kisojen aikaan opeteltiin hiihtoa entisajan välineillä. Kuvat Piritta Häkälä, Ilkka Kuhanen.
Ruotsin kuningas Kaarle XVI Kustaa seurasi MM-kisoja kiinnostuneena. Kuva Niko Tauren.

Ympäristöpäivässä Taidemuseolla musisoivat
Tuomo ja Lauri Valola. Kuva Erja Puodinketo.

ASIAKASPALVELU

Museopedagogiikka

Lahden museoiden museopedagogisen toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa asiakaspalvelupäällikkö Ulla Aaltio yhdessä museon tutkijoiden kanssa. Pedagoginen toiminta sisälsi vuoden aikana vaihtuviin näyttelyihin liittyviä tehtäviä, työpajoja ja oheisohjelmaa. Lahden museoissa toteutetaan myös Lahden kaupungin koululaisten kulttuuri-ohjelmaa, joka muodostaa kouluikäisille suunnatun museopedagogisen toiminnan perustan. Kulttuuriohjelma koskee lisäksi Lahden lukioita, myös yksityisten lukioden oppilaita.

Kulttuuriohjelmakäyntejä oli 2017 Historiallisella museolla (5-luokka) 1028 oppilasta, Taidemuseolla (4-luokka ja 7-luokka) 2020 oppilasta, Hiihtomuseolla (3-luokka) 1151 oppilasta ja Radio- ja tv-museolla (6-luokka) 1073 oppilasta. Yhteensä museoissa kävi kevään ja syksyn aikana 5272 oppilasta. 9-luokkalaisten kulttuurikorttia käytettiin 239 kertaa.

Taidemuseon Yhteisiä hetkiä -näyttelyyn suunnatun 7-luokkalaisten kulttuurikäynnin yhteyteen lastenkulttuurikeskus Efeki toteutti kaksi, Osuuskunta Vasteen ja Teatteri Ilmiön työpajakokonaisuutta. Työpajat saivat erinomaisen vastaanoton. Lukion kulttuuriohjelman kävijöitä oli vuoden aikana 499.

Yleisöopastuksia järjestettiin Historiallisella museolla yhdeksän ja Taidemuseolla 12 kertaa. Ryhmäopastuksia oli Historiallisella museolla 33 ja Taidemuseolla 17. Draamallisia Marolan piika -kierroksia ja Anna-Stina Rinkelin opastuksia järjestettiin kuusi kertaa. Ryhmäopastuksia oli Hiihtomuseossa 33 kertaa ja Radio- ja tv-museo Mastolassa 93 kertaa. Hiihtomuseolla ja Mastolassa kokeiltiin myös yleisöopastuksia, joita järjestettiin molemmissa kolme. Lisäksi Mastolassa järjestettiin Ilona Kuuluvaisen draamaopastuksia yhdeksän kertaa.

Tapahtumat

Vuoden aikana järjestettiin Historiallisella museolla kolme konserttia yhteistyössä konservatorion kanssa ja neljä muuta konserttia.

*Nepal-näyttelyn yhteydessä pidetyt työpajat olivat suosittuja.
Kuva Erja Puodinketo.*

MM-kisaviikon yleisöpäivänä 27.2. Kartanolla pidettiin yhteistyössä Ainopuiston teatterin ja Kartanon ystävien kanssa ”Kapteeni Fellmanin hiihtokoulu”, jossa vieraili 126 henkeä. Kevään fiftarihenkinen tapahtuma *Suvi alkaa Kartanosta* houkutteli jälleen mukavasti väkeä, 701 kävijää. Taidelauantaina elokuussa Kartanolla vietettiin lauantaita Suomi100-hengessä runonlausunnan ja kahittelun merkeissä. Joulun alustapahtumissa Historiallisen museon Adventti alkaa Kartanosta -tapahtumassa ja Taidemuseolla *Ornamon joulumyyjäisissä* vieraili yhteensä 3171 kävijää.

Ainopuiston teatteri esitti elokuussa Ainopuistossa näytelmää *Punaiset ruusukkeet* 13 kertaa.

Viestintä ja markkinointi

Museon markkinointitiimi kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Asiakaspalvelupäällikkö Ulla Aaltio ja myyntisihteeri Birgitta Harju kuuluvat myös Sivistystoimialan viestintä- ja markkinointitiimiin.

Ulla Aaltio ja Birgitta Harju olivat mukana *Hall of Fame* -tiedotustilaisuudessa sekä MM-kisojen toritapahtumassa jakamassa kunniakirjat hiihdon eläville legendoille. Lahden kaupungin omaa verkkokauppaa kehitettiin ja uudistettiin vuoden aikana. Radio- ja tv-museo Mastolan avauduttua Lahden sihteeriyhdistys kävi tutustumassa Mastolassa auditorioon sekä näyttelyihin Birgitta Harjun, asiakaspalvelija Elias Outakiven ja tutkija Helena Peipon opastuksella.

Ulla Aaltio, Birgitta Harju ja asiakaspalvelija Erja Puodinketo osallistui Lahden suunta -tapahtumaan 18.8. Sibeliustalolla. Tapahtumaan liittyi seminaari ja museon toiminnan esittelyä. Medianäkyvyyttä saatiin myös Haaga-Helian uudella Liiku-appro-tapahtumalla 20.8., jonka aikana opiskelijat kävivät suorittamassa rastitehtäviä museoissa.

Paikallisesti museo näkyi City-tauluissa sekä ilmoituksilla paikallislehdistä. Etelä-Suomen alueelta asiakkaita houkuteltiin erityisesti Taide-museon näyttelyihin Helsingin Sanomien ilmoituksilla. Sosiaalista mediaa, erityisesti facebookia ja Instagramia päivitettiin ahkerasti.

Museokauppa

Lahden kaupungin yhteinen verkkokauppa aloitti toimintansa keväällä. Verkkokauppaan laitettiin ostetuimpia kirjoja ja muita tuotteita, jotka myivät hyvin museokaupassakin. Museokauppaan teetettiin Elias Outakiven ottamista valokuvista postikortteja. Vuoden lopulla myyntiin tulivat hauskat Retro-pipot, joiden graafisen ilmeen suunnitteli Muotoiluinstituutin opiskelija Teemu Paavola.

Näyttelyyn 100 askelta Lahdessa liittyi myös museon julkaisema kirja, joka oli suosittu niin verkkokaupassa kuin museokaupoissakin. Teemu Paavolan suunnittelemana Lahti-logolla teetettiin myös huulirasvoja

Museokauppa aloitti 2017 myös verkkokauppana. Kuva Tiina Rekola.

sekä kosketusnäyttösormikkaita. Museokauppojen myyntiluvut olivat huikeat verrattuna moneen vuoteen.

Koulutus

Kaikki asiakaspalvelijat ja myyntisihteeri osallistuivat syksyllä Extended DISC:n päivän asiakaspalvelukoulutukseen. Asiakaspalvelijat Mari Lindgren ja Anne Honkala osallistuivat museokorttikoulutukseen Tampereella ja Mari Lindgren ja Kati Vihtonen mediakasvatuskoulutukseen Helsingissä. Asiakaspalvelija Elias Outakivi ja myyntisihteeri Birgitta Harju olivat TripAdvisor-koulutuksessa. Ensiapukoulutukseen osallistui kolme asiakaspalvelijaa. Ulla Aaltio ja Birgitta Harju olivat 30.10. Hakasalmen huvilassa järjestetyssä museokortti-koulutuksessa.

Vintage-henkinen Suvi alkaa Kartanosta. Kuvat Ilkka Kuhanen.

KARTANON YSTÄVÄT

Kartanon ystävät ry on museonystäväyhdistys, joka perustettiin vuonna 2011 tukemaan Historiallisen museon toimintaa ja edistämään museon tunnettuutta, kulttuurimyönteistä ilmapiiriä ja museoharrastusta Lahdessa ja Päijät-Hämeessä. Vuoden 2017 lopulla Kartanon ystäviin kuului 207 jäsentä.

Kartanon ystävät järjesti Kafé Kartanossa ryhmille kahvituksia, omia jäsentapaamisiaan ja vastasi museon päätapauksien *Suvi alkaa Kartanosta*, *Taidelauantai* ja *Adventti alkaa Kartanosta* yleisökahvituksesta. Kahvilassa oli em. tilaisuuksia ja tapahtumia vuoden 2017 aikana edellisvuotta vähemmän, kaikkiaan 30, joissa asiakkaita yhteensä 836. Kahvilalle olisi ollut kysyntää paljon enemmän, mutta vapaaehtoisvoimin siihen ei pystytty vastaamaan.

Toimintavuoden tapahtumista mainittakoon erityisesti lapsille suunnatut aktiviteetit. Yhdistys toteutti yhteistyössä museon kanssa Shakespearen Kesäyön unelman mukaelman *Oberonin kadonneiden kaverien arvoitus* nukkehahmojen avulla Möysän koulun I-luokkalaisille. Yhdistyksen vapaaehtoiset olivat kesäkuussa mukana toteuttamassa museon ja nuorisotoimen kahden leirikoulun leivontatyöpajoja. Yhdistyksen jäsenet vastasivat vanhan ajan pikkuleipien leipomistyöpajasta leirikoululaisten kanssa. Iltapäivällä leiriläisten vanhemmille järjestettiin kahvilassa mahdollisuus nauttia kahvista ja leivontatyöpajan tuotteista.

Sadun päivänä 18.10. yhdistyksen museomummit kiersivät museota kahden päivähoitoryhmän lasten kanssa. *Sisällissota 1918 mielissä ja muistoissa* -seminaarin järjestämisessä elokuussa yhdistys oli mukana yhdessä museon ja Ainopuiston teatterin kanssa.

Jäsenistölle järjestetyissä tapaamisissa käytiin muun muassa 17.5. keskustelukävelyllä Kartanon puistossa tutkija Riitta Niskasén opastuksella ja 14.6. opastetulla tutustumiskäynnillä Mastolassa, uudistuneessa Radio- ja TV-museossa.

Kartanon ystävät tarjosi joulukuussa Lahden museolaisille Suomen itsenäisyyden 100-vuotiskahvit. Kuva Ulla Lilius.

Kartanon ystävät tuki museon toimintaa lahjoittamalla maaliskuussa 2000 euroa *Vaikuttava kulttuuriympäristö* -seminaaria varten, leirikoulun järjestämiseen 800 euroa, sisällissotaseminaariin 1200 euroa ja *100 askelta Lahdessa* -projektiin 1000 euroa.

Museon ja Kartanon ystävien yhteistoimintaa suunniteltiin vuoden aikana neljässä yhteispalaverissa. Museon edustajina kokouksessa olivat asiakaspalvelupäällikkö Ulla Aaltio, myyntisihteeri Birgitta Harju ja museoamanuenssi Ilkka Kuhanen. Yhteinen vuosi päätettiin perinteisesti Kartanon ystäville järjestettyyn joulukahvitilaisuuteen.

Vakinainen henkilökunta

museonjohtaja FM Timo Simanainen
asiakaspalvelupäällikkö FM Ulla Aaltio
kokoelmapäällikkö FM Sari Kainulainen
tutkimuspäällikkö FT Hannu Takala
näyttelypäällikkö FM Tiia Tiainen
amanuenssi FM Maija Riitta Kallio
amanuenssi FM Ilkka Kuhanen
amanuenssi FL Tuija Vertainen
tutkija fil. yo Vesa Järvinen (Itä-Hämeen museo, Hartola)
tutkija FM Suvi Kuisma
tutkija FT Riitta Niskanen
tutkija HuK Helena Peippo
tutkija FM Päivi Siikaniemi
tutkija FM, TaK /Teollinen muotoilija Hanna Suihko
maakuntamuseotutkija HuK Anna-Riikka Vaden
1.2. alkaen
tutkija FM Päivi Vickholm
toimistosihtööri Satu Forsström 31.5. asti
myyntisihtööri Birgitta Harju
konservaattori Maija Nisonen
konservaattori Lauri Löfman
kuva-arkistonhoitaja FM Päivi Taipale
valokuvaaja Tiina Rekola
kuvankäsittelijä Mervi Mäkinen

museoapulainen Minna Tolvanen
vastaava näyttelymestari Mika Pettinen
näyttelymestari Elina Liukkonen
näyttelymestari Jani-Markus Männistö
museomestari Jaakko Rautalahti
museomestari Petri Vallgren
asiakaspalvelija Jorma Jalava
asiakaspalvelija Harri Karttunen
asiakaspalvelija Tapani Kilpiö
asiakaspalvelija Mari Lindgren
asiakaspalvelija Mika Myllynen
asiakaspalvelija Elias Outakivi
asiakaspalvelija Tuija Parhiala
asiakaspalvelija Erja Puodinketo
asiakaspalvelija Kati Vihtonen
museonvalvoja Eeva Siikjärvi

Sijaiset ja tilapäinen henkilökunta

tutkija FM Eetu Sorvali 22.2. – 31.12.
tutkija FM Piritta Häkälä 1.3. – 31.12.
tutkija FM Sinikka Kärkkäinen 1.6. – 4.9.
projektitutkija FM Marja Huovila 1.1. – 31.12.
projektitutkija FM Susanna Korhonen 1.1. – 31.3.,
5.4. – 15.10.
projektitutkija FM Maija Huusko 6.2. – 5.4.
projektitutkija FM Päivi Repo 10.7. – 9.9.
projektitutkija FM Ville Eerola 1.3. – 31.5.,
16.10. – 31.12.
projektitutkija FM Sini Ojala 16.10. – 31.12.
projektitutkija Toni Puurtinen 18.9. – 31.12.
asiakaspalvelija Anne Honkala 1.1. – 31.12.
asiakaspalvelija Kalle Arvela 1.6. – 31.8.
asiakaspalvelija Kari Lietjärvi 1.7. – 31.8.

Vuoden 2017 aikana museossa työskenteli eripituisia aikoja työllisyysmäärärahoilla kahdeksan henkilöä, kesätyömäärärahoilla 18 henkilöä sekä työharjoittelussa ja -kokeilussa 20 henkilöä.

	TALOUSARVIO euroa	TOTEUTUMA euroa
MENOT YHTEENSÄ	3 894 300	4 160 052
TULOT YHTEENSÄ	197 500	464 081
NETTO	3 696 800	3 695 971
POISTOT	91 200	367 615
9 09 IRTAIN OMAISUUS	342 000	300 723

Museon valtionosuus oli 1 104 535 euroa.

Saadut erityisavustukset:

Museovirasto / Mediakasvatus Mastola	13 400

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Julistettriennalen järjestäminen ja pääpalkinto Grand Prix	14 000

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Lahden museoiden näyttelyt virtuaalisesti Päijät-Hämeen maakuntaan	40 000

Museotoimen hallinnosta huolehtii kaupunginhallituksen valvonnan alaisena kaupunginvaltuuston valitsema liikunta- ja kulttuurilautakunta. Sen alaisena toimivat kaupunginmuseo, kaupunginorkesteri, kaupunginteatteri, kulttuurikeskus ja liikuntapalvelut, jotka muodostavat liikunnan- ja kulttuurin vastualueen.

Lautakuntaan kuuluivat 31.5. asti:

puheenjohtajana toimitusjohtaja, HHJ Marko Varjonen
varapuheenjohtajana graafinen suunnittelija Ulla Koskinen-Laine
yrittäjä Juhani Hilkemaa
apulaisosastonhoitaja, eläkeläinen Sirkka-Liisa Kaukanen
liikkeenharjoittaja Mervi Lilja
yksilövalmentaja Jarmo Heino
asiakasvastaava Tomi Sairomaa
yrittäjä Tarmo Möykky
merkantti, VH, eläkeläinen Sirpa Purmonen
erityislastentarhanopettaja Marjo Jokinen
liikunnanopettaja, eläkeläinen Pertti Arvaja
tarkastaja Pasi Kousa
opinto-ohjaaja Riitta Vuori

Varajäsenet 31.5. asti:

projekti-insinööri, DI Pasi Huhtinen
rehtori, eläkeläinen Matti Vierumäki
yrittäjä, eläkeläinen Marketta Iso-Kuortti
Meri Virtala
Ritva Kytönen
lasinleikkaaja Raimo Pehkonen
laatupäällikkö, luottamusmies Kimmo Virtanen
koneenasentaja, eläkeläinen Unto Taipale
kotitalousteknikko, eläkeläinen Marja Rautkoski
Liisa Stranden
opinto-ohjaaja Tero Romakkaniemi
kunnossapitoasentaja Marko Toivonen

Lautakuntaan kuuluivat 1.6. alkaen:

puheenjohtajana KT, peruskoulun rehtori Marju Markkanen
varapuheenjohtajana FM, opinto-ohjaaja Helena Salakka
graafinen suunnittelija Ulla Koskinen-Laine

kohdevalvoja Tomi Sairomaa
opiskelija Roosa Rusanen
yrittäjä Hannu Kaasinen
toimitusjohtaja, HHJ Marko Varjonen
palvelupäällikkö Salla Palmi-Felin
sairaanhoitaja Nina Laihanen
kansanedustajan avustaja Markku Karjula
liikunnanopettaja, eläkeläinen Pertti Arvaja
tarkastaja Pasi Kousa

Varajäsenet 1.6. alkaen

toimistos sihteeri, varapääluottamusmies Satu Lehtola
päiväkodinjohtaja Katja Ståhl
LitM, liikunnanopettaja, eläkkeellä Pertti Vartiainen
opiskelija Ville Jalava
laboratorionhoitaja, työsuojeluvaltuutettu Riikka Raaska
valmentaja, yrittäjä Jani Klinga
liikunnanohjaaja, yrittäjä Sari Silventoinen
nuoriso-ohjaaja Lassi Puodinketo
talous- ja hallintopäällikkö Päivi Granlund
tradenomiopiskelija AMK, kirjanpitäjä Salla Natunen
vanhempi rikoskonstaapeli Pekka Airamo
sosionomi AMK Satu Kokkonen

Henkilöstön edustaja Maija Nisonen, varaedustaja Timo Kangas
Nuorisovaltuuston edustaja Aino Perttilä, varaedustaja Sini Bondarew

Kaupunginhallituksen edustajat: 31.5. asti puheenjohtaja Juha Rostedt, varalla 1. varapuheenjohtaja Jarkko Nissinen, 1.6. alkaen 2. varapuheenjohtaja Aleks Mäntylä

Lautakunnan yhteisten asioiden esittelijänä on toiminut sivistysjohtaja Tiina Granqvist ja pöytäkirjan pitäjänä hallintojohtaja Katriina Martikainen ja valmistelusihteeri Tuula Seljas. Kaupunginmuseota koskevia asioita on esitellyt museonjohtaja Timo Simanainen ja vastualuejohtaja, liikuntatoimenjohtaja Tommi Lanki.

Lautakunta kokoontui vuoden 2017 aikana yhdeksän kertaa. Pöytäkirjoihin kertyi 72 pykälää.

Lahden museot kiittää seuraavia henkilöitä ja yhteisöjä vuonna 2017 saamistaan lahjoituksista:

Julistekokoelmat

Jalokiviliike Atelier Torbjörn Tillander, Esa Ojala, Sinfonia Lahti, Mirja Stranius, Eija Vainikka.

Kulttuurihistorialliset kokoelmat

Auli Etholén, Heljä Laine, Päivi Lappalainen, Lappeenrannan museot, Reino Lehtonen, Titta Leikkari, Jukka Nisonen, Soile Peippo, Satu Rantala, Riihimäen museo, Marja-Liisa Rönkkö, Hannu Takala, Anna Tuominen, Miina Weckroth, Eeva Ylhäinen.

Kuva-arkisto

Hilkka Alkkiomäki, Leonie Hohenthal-Antin, Matti Honkavaara, Seppo Kujanen, Heidi Kuisma, Päivi Lappalainen, Jukka Nisonen, Marja ja Martti Mäkiprosi, Lea Simola, Asta Vesikko.

Radio- ja tv-alan kokoelmat

Jarkko Arjatsalo, Per-Erik Byman, Jokke Kaksonen, Kari Kallio, Jorma Laiho, Harri Mutka, Veikko Neuvonen, Tauno Nikkilä, Seppo Rinne, Juhani Saares, Pirjo Salomaa, Tarmo Sívén, Arto Särkkä, Tuula Tjäder, Erkki Weurlander, Yleisradio Oy.

Taidekokoelmat

Pirkko ja Frans Hartman, Keijo Järvinen, Eeva Kirilin-Helenius, Manna Kopra, Jarmo Kukkonen, Olavi Lanun perikunta, LHS:n Punapaidat ja Lahden hiihtoseura ry, Ulla ja Reijo Puolakan perikunta, Tyttökoulun Talo-Osakeyhtiö, Lila Vainikka.

Talviurheilukokoelmat

Hannu Aaltonen, Tanja Arvila, Docendo Oy, Iztueta Josu, Suvi Kuisma, Immo Kuutsa, Julia Kykkänen, Juhani Kärkinen, Lahden kaupunginarkisto, Lahden Liikuntapalvelut, Mari Laukkanen, Eero Lähteenmäki, Enn Mainla, Mielensäpahoittaja Oy, MM Lahti 2017 kisaorganisaatio, Heikki Mustonen, Nurmijärven museo, Olli Pekkanen, Jouko Pukki, Sirkka Puolanne, Heikki Pusa, Antero Pärssinen, Matti Salasuo, Pauli Siitonen, Hannu Simola, Jukka Simola, Someron Esa –urheiluseura, Mirja Stranius, Laura Suninen, Suomen Mitalitaiteen Kilta, Suomen Moneta, Pasi Tinnilä, Harri Ukkonen, Eero Viljanen, Vallox Oy, Worldloppet Masters Finland ry.